

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Analýza České pirátské strany a Starostů a nezávislých v kontextu
programových priorit a koaliční spolupráce**

Bakalářská práce

Autor:	Matěj Tyč
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Forma studia:	Kombinovaná
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Hradec Králové, 2021

Zadání bakalářské práce

Autor: Matěj Tyč

Studium: F18BK0073

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Analýza České pirátské strany a Starostů a nezávislých v kontextu programových priorit a koaliční spolupráce**

Název bakalářské práce AJ: Analysis of Czech Pirate Party and Mayors and Independents in terms of program priorities and coalition cooperation

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se zaměří na analýzu dvou vybraných politických stran, hnutí Starostové a nezávislí a Českou pirátskou stranu. Vybrané strany budou skrze relevantní podklady hlouběji zkoumány a bude hledána ideová a programová blízkost, jež nabídne vypovídající data o vzájemné pozici těchto dvou stran. Jedním z motivátorů pro uskutečnění tohoto výzkumu se stala výzva ze strany občanského spolku Milion chviliek pro demokracii, jež v roce 2019 vyzval demokratické opoziční strany ke koaličnímu spojení do parlamentních voleb v roce 2021. V rámci této práce byly vybrány dvě konkrétní opoziční strany - hnutí STAN a Česká pirátská strana. Tyto strany byly zvoleny na základě jejich společného ukotvení, jež řadí obě tyto strany mezi středově liberální, z čehož lze v obecné rovině předpokládat ideovou či programovou blízkost. Dalším stěžejním důvodem pro volbu těchto stran jsou mediální prohlášení předsednictev, jež o potenciální spolupráci, v kontextu uzavírání předvolebních koalic pro sněmovní volby v roce 2021, hovoří jako o pravděpodobné variantě, z pohledu Pirátů dokonce jako o jediné možné variantě. Z těchto důvodů je vyběžící uskutečnit výzkum, který může v odborné rovině poukázat na pozici těchto stran v rámci stranického systému a na jejich vzájemné průsečíky v rovině programové či ideové. Pro tento výzkum byla zvolena následující primární výzkumná otázka: „Jaké lze nalézt programové priority napříč stranami Piráti a STAN v kontextu jejich volebních programů?“, jež je dále doplněna o vedlejší výzkumnou otázku: „Do jaké míry se podařilo stranám Piráti a STAN promítnout jejich programové priority do společného koaličního programu pro Volby do Poslanecké sněmovny 2021?“, Teoretický podklad poskytnou odborné články a publikace vybraných autorů zabývající se teorií uzavírání koalic, volebních systémů či analýzy volebních slibů, a to jak na úrovni ČR, tak v obecnějším měřítku. Empirická data pro výzkumnou část práce budou získávána pomocí obsahové analýzy vycházející z programových dokumentů těchto stran na úrovni voleb do Poslanecké sněmovny. Výsledkem této práce bude ucelený odborný náhled na prioritní oblasti těchto dvou stran společně s jejich potenciální programovou blízkostí, a to jak ve vztahu k samotným stranám, tak ku vzniklé koalici. Přidanou hodnotou je skutečnost, že výzkum tohoto zaměření nebyl dosud zpracován, a proto může posloužit jak pro další bádání v akademické rovině v oblasti výzkumu uzavírání koalic se zaměřením na konkrétní zkoumané strany, tak mohou být tato data využita též v praktické rovině zmíněnými politickými stranami, kterým mohou poskytnout relevantní podklad pro potenciální činnost týkající se budoucí mezistranické spolupráce.

Balík, Stanislav et al. 2010. Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Golder, Sona N. 2006. „Pre-electoral coalition formation in parliamentary democracies.“, *British Journal of Political Science* 36, č. 2, 193-212. Krippendorff, Klaus. 2004. *Content Analysis: an introduction to its methodology*. 2. vydání. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage publications. Laver, Michael a Hunt, William B. 1992. *Policy and Party Competition*, New York: Routledge. Naurin, Elin. 2011. *Election Promises, Party Behaviour and Voter Perceptions*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan. Říchová, Blanka. 2006. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál. Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Šaradín, Pavel et al. 2002. *Volby 2002. Analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc: Periplum.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.5.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením Mgr. Petry Vodové, Ph.D. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 8.4.2021

Matěj Tyč

Poděkování

Tímto bych rád upřímně poděkoval vedoucí své bakalářské práce, Mgr. Petře Vodové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivou a přátelskou komunikaci a množství cenných rad při tvorbě této práce.

Anotace

TYČ, MATEJ. *Analýza České pirátské strany a Starostů a nezávislých v kontextu programových priorit a koaliční spolupráce*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2021, 62 str. Bakalářská práce.

Každá politická strana je do značné míry čitelná skrze výstupy v podobě volebních programů, které sama publikuje za účelem oslovení voličů. Na základě programových dokumentů lze v odborné rovině zkoumat celou řadu proměnných, jež danou stranu definují.

Tato práce se zabývá tematikou uzavírání předvolebních koalic pohledem dvou vybraných politických stran v kontextu ČR – Pirátské strany a Starostů a nezávislých, jež společně uzavřeli předvolební koaliční uskupení s potenciálem úspěchu ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR. Cíl práce je směřován k analýze volebních programů a v nich obsažených volebních slibů obou politických stran, v rámci kterých se autor pomocí vhodně zvolených metod snaží rozklíčovat nejprve prioritní oblasti vybraných politických subjektů, jež jsou dále podrobeny detailnější komparaci jak mezi samotnými stranami, tak následně se společnými programovými východisky vzniklé koalice. Výstupy této práce poukazují na potenciální míru kompatibility zkoumané koalice, a zároveň mohou posloužit jako relevantní podklad pro budoucí výzkum v rovině volebních slibů.

Klíčová slova: Pirátská strana, Starostové a nezávislí, předvolební koalice, volební sliby, programové priority

Annotation

TYČ, MATĚJ. *Analýza České pirátské strany a Starostů a nezávislých v kontextu programových priorit a koaliční spolupráce*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020, 62 pp. Bachelor thesis.

Every political party is to certain extent readable through outputs in the form of election programs, which it publishes itself in order to address voters. On the basis of program documents, it is possible to examine a number of variables that define a political party.

This thesis deals with the topic of concluding election coalitions from the perspective of two selected political parties in the context of the Czech Republic – Pirate Party and Mayors and Independents, which together concluded the election coalition with potential to succeed in the elections to the Chamber of Deputies. The aim of this work is to analyze election programs and election promises of both political parties, in which the author uses appropriately chosen methods to identify the priority topics of selected political entities, which are further subjected to more detailed comparisons both between the parties and common program points of the formed coalition. The outputs of this work point to potential degree of compatibility of the examined coalition, and at the same time they can serve as a relevant basis for future research at the level of election promises.

Key words: Pirate Party, Mayors and Independents, pre-election coalition, election promises, program priorities

OBSAH

Seznam zkratk	10
Seznam tabulek	11
1 Úvod	12
2 Teoretická část	14
2.1 Teorie uzavírání koalic	14
2.2 Volební programy	16
2.2.1 Kategorizace volebních programů	16
2.2.2 Funkce volebních programů	17
2.2.3 Výzkumný kontext volebních programů	18
2.3 Volební sliby.....	19
2.3.1 Volební sliby a jejich výzkum	19
2.4 Česká Pirátská strana	21
2.4.1 Počáteční fáze vývoje Pirátů.....	22
2.4.2 První volební úspěchy	22
2.4.3 Vstup do sněmovny a kontinuální růst	23
2.5 Starostové a nezávislí	24
2.5.1 První kroky Starostů a nezávislých	25
2.5.2 Spolupráce STAN + TOP09	25
2.5.3 Vrcholná fáze osamostatnění a růstu	27
2.6 Navázání spolupráce Pirátů a STAN	29
2.7 Determinanty koaliční spolupráce	29
3 Metodologie	33
3.1 Obsahová analýza	34
3.1.1 Metody a přístupy k obsahové analýze.....	35
3.2 Limity výzkumu	36
4 Analytická část	37
4.1 Kódovací schéma.....	37
4.2 Kategorizace slibu	38
4.3 Představení užitých programových dokumentů	39
4.3.1 Volební program Pirátské strany	39
4.3.2 Volební program Starostů a nezávislých	39
4.3.3 Programová východiska koalice Piráti a Starostové.....	40
4.4 Programové priority Pirátské strany	40
4.5 Programové priority Starostů a Nezávislých	42
4.6 Programová podobnost Pirátů a STAN	44
4.7 Blízkost prioritních programových témat Pirátů a STAN z pohledu zastoupení slibů	46

4.8	Analýza programových východisek koalice Pirátů a STAN	48
4.9	Míra zapojení programových priorit Pirátů a STAN na koaličních východiscích	50
5	Závěr	54
6	Seznam užitých zdrojů	57
6.1	Tištěné zdroje	57
6.2	Elektronické zdroje	58
6.3	Rozhovory	62

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

ED – Evropští demokraté

EU – Evropská unie

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

NSK – Nezávislí starostové pro kraj

ODS – Občanská demokratická strana

PČR – Parlament České republiky

Piráti – Česká pirátská strana

SNK – Sdružení nezávislých kandidátů

STAN – Starostové a nezávislí

VV – Věci veřejné

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: : Kódovací schéma – tematické oblasti pro analýzu volebních programů.	37
Tabulka č. 2 - Seznam slov definujících volební slib v programech Pirátů, hnutí STAN a jejich předvolební koalice.	38
Tabulka č. 3: Analýza programu Pirátské strany pro Volby do Poslanecké sněmovny 2017.	41
Tabulka č. 4: Analýza programu Starostů a nezávislých pro Volby do Poslanecké sněmovny 2017.	43
Tabulka č. 5: Prioritní programové oblasti Pirátské strany ve vztahu k hnutí STAN. ...	45
Tabulka č. 6 Prioritní programové oblasti STAN ve vztahu k Pirátské straně.	45
Tabulka č. 7: Programová blízkost Piráti a STAN z pohledu procentuální odchylky zastoupení slibů.	47
Tabulka č. 8 Analýza programových východisek koalice Pirátů a STAN pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2021.	49
Tabulka č. 9: Míra zapojení programových priorit Pirátů a hnutí STAN na společných koaličních východiscích.	51

1 Úvod

Tato práce se zabývá analýzou programových priorit dvou vybraných politických stran, jež je dále rozvinuta v rovině jejich následně uzavřené koaliční spolupráce a z ní vycházejícího společného volebního programu.

Jedním z motivátorů pro uskutečnění tohoto výzkumu se stala výzva ze strany občanského spolku Milion chviliek pro demokracii, jež v roce 2019 vyzval demokratické opoziční strany ke koaličnímu spojení do parlamentních voleb v roce 2021. Po tomto období bylo možné pozorovat počáteční snahy jednotlivých stran o navazování mezistranické spolupráce. Tyto zprvu pozvolné interakce vyústily ke konci roku 2020 ve vznik dvou koaličních bloků, skládajících se z veškerých „demokratických“ opozičních stran. Již tento akt sám o sobě lze považovat za unikátní výsledek a do značné míry úspěch občanské iniciativy, jež nemá v rámci 21. století v prostředí ČR obdob. Obě koaliční uskupení si za svůj primární cíl vytyčily volební úspěch, jež by umožnil následné sestavení vlády. Na základě těchto skutečností je vybízející uskutečnit výzkum, jež by dokázal poodkrýt prioritní oblasti a potenciální kompatibilitu v rámci vybrané předvolební koalice a v ní zúčastněných stran s přihlédnutím k jejich programovým výstupům.

Ústředními aktéry této práce jsou dvě vybrané politické strany ze stranického systému ČR – Česká Pirátská strana (dále též Piráti) a Starostové a nezávislí (dále též STAN či Starostové). Při výběru těchto stran sehrálo ústřední roli jak jejich společné ukotvení, jež řadí obě tyto strany mezi středově liberální, tak jejich dlouhodobě se prohlubující kooperace, kterou lze pozorovat jak na úrovni Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále PČR), kde je možné nalézt shodu v hlasování obou poslaneckých klubů, tak v rovině uskutečněných předvolebních koaličních uskupení a jejich úspěšné kandidatury ve volbách do krajských zastupitelstev.

Tyto společné kroky vyvrcholily vyjednáváním a následným podpisem předvolební koaliční smlouvy, na základě které se oba subjekty budou ucházet o hlasy voličů v koaličním svazku v nadcházejících volbách do Poslanecké sněmovny na podzim roku 2021.

Hlavním cílem této práce bude pomocí vhodných metod vyzkoumat programové priority jednotlivých stran, a dále tyto srovnat s programem jejich vzniklé koalice

a z něj získaných společných koaličních programových priorit. V této souvislosti byla vytyčena následující hlavní výzkumná otázka: „Jaké lze nalézt programové priority napříč stranami Piráti a STAN v kontextu jejich volebních programů?“, jež je dále doplněna o vedlejší výzkumnou otázku: „Do jaké míry se podařilo stranám Piráti a STAN promítnout jejich programové priority do společného koaličního programu pro Volby do Poslanecké sněmovny 2021?“

Výstupy této práce by mohly poskytnout zajímavý pohled na potenciální kompatibilitu koalice Pirátů a STAN, jež může být využita jak v hlubším výzkumu uzavírání koalic či naplňování volebních slibů, tak v praktické rovině samotnými politickými aktéry.

2 Teoretická část

V rámci teoretické části bude zprvu detailněji pojednáno o relevantních oblastech, jež spadají do výseče tohoto výzkumu. Jednou z prvotních oblastí bude problematika uzavírání předvolebních koalic vycházející ze stěžejních publikací S. Golder a dalších autorů, jež rozšiřují koaliční rovinu do období před volební soutěží, poskytují náhled na motivace stran, výhody a nevýhody takového svazku.

Důležitou částí bude pohled na dosavadní bádání v oblasti analýzy volebních programů a vol. slibů, k čemuž poslouží odborné texty autorů jako je v první řadě Thomson, Laver, Hunt a další autoři. V této souvislosti budou dále vymezeny relevantní oblasti rámuující následný výzkum, tj. vlastnosti a charakteristika samotných volebních programů a v nich obsažených volených slibů, u nichž bude následně definována metoda jejich výtahu z volebních programů a následná kategorizace. Poslední částí bude detailnější přiblížení obou politických aktérů, tj. Pirátů a Starostů a Nezávislých s přihlédnutím k jejich vývoji v kontextu ČR.

2.1 Teorie uzavírání koalic

Jelikož budou v rámci jedné části výzkumu komparována společná programová východiska vybraných politických stran, jež by mohla potenciálně poukázat na kompatibilitu případné koalice, která by mohla vzniknout po volbách do Poslanecké sněmovny, je vybízející přiblížit zároveň teoretický podklad související s koaličními svazky, jejich typologií a zejména uzavíráním.

V nejobecnější rovině můžeme chápat koalici jako spojení alespoň dvou politických aktérů, kteří mají ve snaze získat většinu na úkor ostatních účastníků politické soutěže. Klíčovým jmenovatelem, jež je nedílně svázán s koaliční problematikou, jsou potom samotné volby (Říchová 2006: 119-120).

Samotný proces uzavírání koalic lze v současných politických systémech považovat za běžně využívaný nástroj, neboť jen výjimečně je strana sama o sobě schopna získat na základě voleb relevantní většinu mandátů, a tudíž vládnout bez podpory dalších stran. Koaličního formátu lze docílit uzavřením koalice v rámci povolebního procesu sestavení vlády či apriorně před samotnými volbami vstoupením do předvolebního koaličního uskupení vícero stran (Golder 2006: 193).

Druhá ze jmenovaných variant uzavírání koalic byla donedávna poměrně neprobádanou oblastí, nicméně v současné době je k dispozici klíčový výzkum od S. Golder, jež se zaměřila i na problematiku a teorii uzavírání koalic před samotnými volbami. Pro tuto práci je definice předvolebních koalic klíčová s přihlédnutím k ústředním aktérům (Piráti a Starostové a nezávislí), kteří společně utvořili koaliční svazek do nadcházejících voleb do Poslanecké sněmovny PČR.

Při definici předvolební koalice můžeme hovořit v obecném měřítku o rozhodnutí politických stran nekandidovat ve volbách samostatně, avšak vstoupit do vybrané formy spolupráce s jiným politickým subjektem.

Oproti vyjednávání a následnému uzavření koalic po volbách nacházíme v případě uzavírání předvolebních svazků několik odlišností ve strategii politických stran. K jedné z nich patří ideologická motivace, kdy lze na základě předvolebního výběru vhodné partnerské strany předejít následným komplikacím při uzavírání povolební vládní koalice. S tímto faktorem jde však ruku v ruce též potenciální hrozba předvolební nekompatibility směrem k voličům, neboť samotný volič může vyhodnotit jako jemu vhodnou pouze jednu ze zúčastněných stran, což ve finále může vyplynout ve ztrátu potenciálních hlasů. Mezi další aspekt předvolebního spojení patří vztah k danému volebnímu systému daného státu, kde se koná volební soutěž, neboť v tomto případě lze hovořit o možných strategických postupech pro vyšší volební zisk díky uzavření koaličního uskupení jinak menších politických subjektů (Golder 2006: 196).

Na základě realizovaného výzkumu lze dle Golder (2006) rozlišit několik determinant, jež do značné míry předpovídají šanci na úspěšný vznik předvolební koalice. Mezi tyto proměnné lze zařadit:

1. Vyrovnanost koaličních partnerů v kontextu jejich velikosti
2. Nevýhodnost kandidatur vybraných subjektů bez koaličního spojení
3. Celkovou robustnost koalice předpokládající reálnou možnost prvenství ve volbách
4. Názorovou či ideologickou základnu obou koaličních subjektů se vzájemným průnikem
5. Stranický systém s polarizovaným prostředím
6. Nevýhodnost konkrétního volebního systému z pohledu disproporcionality ve vztahu k menším politickým subjektům.

(Golder 2006: 202-210)

V kontextu těchto oblastí lze jako stěžejní pro tuto práci označit 4. bod, tj. vzájemné protínání ideologické či názorové základny, neboť právě touto problematikou se bude hlouběji zabírat analýza v rámci výzkumu a za asistence volebních programových dokumentů vybraných politických stran.

2.2 Volební programy

Volební programy jsou v kontextu politických stran nedílnou součástí a jedním z nejdůležitějších nástrojů na poli soutěživých volebních systémů. V praktické části této práce budou mít své nezastupitelné místo, neboť se stanou hlavním pramenem pro zkoumání oblastí a programových priorit, kterým se věnují vybrané politické subjekty.

Obecně by bylo možné o volebních programech hovořit jako o určité formě návrhu, jež na jedné straně předkládá politická strana a na straně druhé jej přijímá volič, který pokud se s programem ztotožní, rozhodne se dané straně vyjádřit podporu prostřednictvím voleb (Laver, Hunt 1992: 31). Pokud by v politickém prostředí panovala absence volebních programů, lze očekávat, že by takový stav nahrával vzniku prostředí bez ideologických mantinelů, jež by sám o sobě mohl vyústit v potenciální růst nedemokratických proudů jako jsou populismus či autoritářství, neboť bez ideologických postojů politických stran nelze prakticky definovat, kam bude směřovat budoucí vývoj politiky (Šaradín et al. 2002: 7-8).

2.2.1 Kategorizace volebních programů

Pokud bychom se zaměřili na praktickou rovinu volebních programů, lze je utřídit do třech kategorií, jimiž je program jakožto vyjádření identity, program jako kontrakt a program vnímaný jako reklama. V prvním případě definujeme kategorii, ve které se strana svobodně přiřazuje k určitému ideologickému souboru, jež ji na základě souhrnu informací obsažených ve volebním programu, ať už vědomě či nevědomě, kategorizuje a odlišuje od politické konkurence. V rámci této kategorie lze hovořit o nejvyšší výpovědní hodnotě a reálném pohledu na daný politický subjekt (Ray 2007: 17).

Z pohledu programu jakožto reklamy směřuje podstata ke snaze o sebezviditelnění politického subjektu ve formě někdy až cíleně přemrštěných volebních slibů, jež mohou nést nekonvenční prvky jako je např. satirické zpracování reklamy. Charakterizujícím prvkem programu jako reklamy je však také nepříliš vysoká relevance a uchopitelnost informací v něm obsažených (Havlík 2009: 49). V rovině program – kontrakt lze nalézt podobnost s definicí Lavera a Hunta, kde program plní roli smluvního dokumentu mezi stranou a voličem v němž jsou obsaženy relevantní a naplnitelné sliby, přičemž obě strany si uvědomují výstupy, jež pro ně mohou být výhodné a na základě toho dále jednájí. (Laver, Hunt 1992: 31).

2.2.2 Funkce volebních programů

Při rozboru volebních programů lze nalézt několik funkcí, jež jsou pro ně charakteristické, a to jak ve vztahu k voličům (potenciálním či stálým), tak směrem k vlastní členské základně či politické konkurenci. Primárním účelem, jež je pravděpodobně nejvíce charakteristický pro volební programy, je snaha o propagaci, kdy lze program definovat jako prostředek k oslovení a informování potenciálního, či stálého voliče se stanovisky, jež daná strana zastává k vybraným oblastem (Balík et al. 2010: 69). S tím souvisí i proměnné, jež na základě volebních programů určují rozhodování voličů v případné volbě konkrétní pol. strany. V tomto ohledu jsou primárními faktory především vymezené prioritní oblasti, jež daná strana prosazuje ve svém programu, které jsou dále doplněny o další důležité podmínky, jako je identifikace voličů se stranou a dále prezence kvalitního lídra (Clarke et al. 2011: 3). Motivací politických stran je do jejich programu vymezit prioritní programové body tak, aby ji do značné míry charakterizovaly a kategorizovaly, přičemž jakýmsi postranním efektem je zároveň vznik uceleného souboru, jež může strana sama o sobě považovat za svoji ideologickou základnu. Ta může dále sloužit zároveň přímo jejím členům k lepšímu ukotvení a orientaci uvnitř strany, což může v konečném důsledku zlepšit fungování a akceschopnost politických subjektů.

Dalším specifickým účelem volebního programu je možnost dané politické strany se vymezit vůči politické konkurenci, jež s ní ve volbách vzájemně soupeří, přičemž může být pevným podkladem pro následný střet těchto stran (Balík et al. 2010: 69). Nemalou roli plní volební programy i v kontextu uzavírání koaličních svazků, neboť lze předpokládat, že se potenciální koaliční partner zaměří

v první fázi na rozbor programových dokumentů politických stran, které na základě toho bude považovat za více či méně kompatibilní pro potenciální koalici, a to s ohledem na priority v programech zmíněné. Tato funkce je dále obousměrná, neboť i sama politická strana, jež je autorem programu, vytváří jeho obsahem hmatatelný závazek do budoucna, co se týče volebních slibů a oblastí, které se rozhodla prioritizovat (Pappi, Seher 2009: 2).

Alternativní kategorizaci funkcí volebních systémů nabízí též Pavel Šaradín, jež rozlišuje funkci integrační, dezintegrační a ideologickou. První ze zmíněných funkcí je definována schopností voličů rozhodnout, se kterými politickými subjekty má na základě společných programových průsečíků nejvyšší shodu, a tudíž jsou pro něj nejbližší. Dezintegrační funkce je chápána jako schopnost politické strany se v programové rovině vymezit a odlišit od ostatních politických subjektů figurujících v soutěživém systému. V poslední řadě funkce ideologická pokrývá rovinu vnitrostraničnou, již je myšleno ustavení myšlenkových základů uvnitř dané strany (Šaradín et al. 2002: 7).

2.2.3 Výzkumný kontext volebních programů

Volební programy patří v rovině jejich výzkumů k jednomu z nejčastěji užívaných prostředků především k hlubší analýze politických subjektů, z jejichž dílny tyto programy také pocházejí. V takovém případě je možné poukázat na bazální otázky, jež se dotazují na to, jak uchopit programové dokumenty pro jejich kvalitní rozbor, případně co nám takový rozbor bude dále moci vypovědět o samotných politických subjektech? (Ray 2007: 16). Po obsahové stránce se jedná o více, či méně detailní dokumenty, jež však při prvním pohledu většinou neposkytují okamžité odpovědi na to, kam např. danou politickou stranu zařadit či jaké jsou její význačné oblasti. Proto je v tomto ohledu nutné využít vhodných výzkumných metod, jež dokážou vhodně rozklíčovat programové dokumenty a nabídnout výstupy v podobě relevantních a rozpracovaných dat (Havlík 2009: 47). Detailnější náhled a hlubší definici na zvolenou výzkumnou metodu v kontextu analýzy volebních programů nabídne metodologická část této práce.

2.3 Volební sliby

Ústředním motivem této práce je pomocí vhodných metod analyzovat volební programy vybraných politických stran, následně se pokusit o vymezení prioritních oblastí pro danou stranu a dále je komparovat navzájem. Pro tento postup je nezbytnou součástí práce s tzv. volebními sliby, které je možné nalézt právě v programových dokumentech politických stran.

Volební sliby lze chápat jako ustavené závazky ze strany politických stran směrem k voličům, jež dále vyjadřují, jaké změny či priority daná strana plánuje v případě úspěchu ve volbách implementovat z vládních pozic. Na jedné straně je tedy možné pozorovat informativní účel slibů, jež jsou chápány jako nositelé ucelených dat, které mohou dále vhodně posloužit voličům k lepší čitelnosti politických subjektů a na straně druhé lze sliby zároveň vnímat jako prostředek k potenciálnímu sledování toho, do jaké míry se daným politickým stranám daří naplňovat stanovené závazky vyplývající z volebních programů (Naurin 2011: 5).

Tyto zmíněné zákonitosti se vztahují k rovině politická strana – volič. Je však možné nalézt i funkce volebních slibů, jež jsou primárně zaměřeny přímo na vnitřní základnu strany. V této souvislosti hovoříme o snaze autorů volebních slibů, jimiž jsou většinou vrchní představitelé dané strany, reflektovat požadavky nižších stranických buněk a subjektů, kteří mají motivaci promítat do nich své zájmy z nižších instancí a dle míry následného zohlednění těchto zájmů dále postupovat v rovině podpory či nepodpory stranických špiček. Lze tedy pozorovat obdobnou korelaci jako ve vztahu politické strany a voliče, v tomto případě v měřítku politická strana – členská základna (Thomson et al. 2017: 3).

2.3.1 Volební sliby a jejich výzkum

Volební sliby byly, jsou a budou předmětem četných výzkumů v mnoha rovinách a úhlech pohledu. V této práci budou plnit ústřední roli pro vymezení prioritních oblastí zkoumaných politických stran a jejich zaměření, nicméně ve většině případů se volební sliby stávají ústřední proměnnou k měření a výzkumu toho do jaké míry se je dařilo daných politickým subjektům naplňovat po volbách.

V rovině analýzy slibů a jejich následného plnění se objevuje celá škála názorů a výstupů, jež se od sebe více či méně liší, avšak pokud lze hovořit o souhrnném závěru, který má většina výzkumů společných, tak je to skutečnost, že i přes zmíněné rozdíly vnímají politické subjekty volební sliby jako vysoce zavazující a důležité pro následný vstup do vládních pozic, ze kterých je dále naplňují (Naurin 2011:5). Samotný proces naplňování slibů je sám o sobě vnímán jako charakterizující činitel pro moderní demokracie, ve kterých funguje stranická soutěž, ze které dále vycházejí vítězové, jež mají možnost své sliby dále převádět do konkrétních politik. Zaměřením mnoha studií je tedy sledování konkrétních slibů daných politickými subjekty a jejich následné aplikace a prosazování z pozice vládní moci (Thomson 2001: 1-2).

Při pozastavením se nad možnými způsoby výzkumu volebních slibů lze na celou problematiku nahlédnout nejprve z obecnější perspektivy. V takovém případě je možné hovořit o třech rovinách v rámci nichž se sliby dají lépe uchopit, a to v rovině teoretické, praktické a normativní. V první uvedené úrovni je na volební sliby nahlíženo jako na prostředky, díky kterým mohou voliči pozorovat proměnné ve vztahu k politickým subjektům a do určité míry předvídat budoucí vývoj na poli slibů a závazků, přičemž jedním ze specifík je zároveň schopnost voličů vytvářet soudy a hodnocení implementace slibů dané politické strany (Naurin 2011: 5).

Ve vztahu k současným demokratickým státům je dále definována rovina praktická, kdy se volební sliby stávají klíčovými faktory při posuzování reálného stavu uvnitř státu. Takový trend lze uvést na příkladu, kdy je možné nalézt volební sliby zasazené do výstupů z médií v kontextu informování o volební kampani, kde hrají nemalou roli (Krukones 1984; Costello & Thomson 2008)¹. Další oblastí, kde je praktická rovina relevantně demonstrována, je využívání volebních slibů politickými oponenty, ať už k oprávněné či neoprávněné diskreditaci pomocí poukazování na neplnění svých závazků (Esaiasson & Håkansson 2002; Ansolabehere & Iyengar 1995; Lau & Pomper 2004)².

V rámci dalšího pohledu se zde objevuje rovina normativní, jež naráží na problematiku nedostatečné informovanosti veřejnosti o slibech plynoucích z programů, jež jsou vnímány jako velmi důležitý faktor pro rozhodnutí voliče

¹ převzato z Naurin 2011: 5

² převzato z Naurin 2011: 5

ve volbách pro konkrétní politický subjekt. V této souvislosti je vyzdvižována především možnost odborných kruhů poskytovat relevantní informace široké veřejnosti za předpokladu zlepšení informovanosti o politických stranách a jejich záměrech (Naurin 2011: 6).

Další definiční oblastí, jež může objasnit fungování volebních slibů je vzájemný vztah naplnění slibu a reakční chování voličů v rámci budoucích voleb. V první fázi je přítomna politická strana, jež v průběhu kampaně propaguje svůj program, ve kterém jsou obsaženy volební sliby. Tyto jsou poté reflektovány ze strany voličů, kteří se na základě těchto informací rozhodují, jaké straně udělí svůj hlas v následných volbách. Vítězná strana se přesune do vládních pozice a snaží se realizovat vytyčené závazky plynoucí z volebních slibů, přičemž její voliči sledují její úspěšnost. V poslední fázi hovoříme o situaci, kdy voliči na základě dosavadního naplnění slibů zhodnotí, zda jsou ochotni dané straně opět udělit svůj hlas a tím ji fakticky odměnit za plnění či neplnění zmíněných závazků (Matthies 2020: 4).

V kontextu výzkumu volebních slibů lze dále nalézt především přístupy se zaměřením na kauzalitu mezi předvolebními sliby a jejich následným plněním z vládní pozice. Za relevantní v této oblasti lze označit výzkumy jež zrealizoval Robert Thomson (2001) či např. Elin Naurin (2014). Ústředním předmětem výzkumu v této práci bude však využití volebních slibů pro analýzu prioritních oblastí, jež zkoumané strany považují za klíčové a prioritizují je proto ve svých volebních programech.

2.4 Česká Pirátská strana

Česká pirátská strana, oficiální zkratkou nazývaná též Piráti, je česká politická strana jejíž vznik se datuje k roku 2009. Podnětem pro vznik strany se stala kauza internetové databáze The Pirate Bay, v rámci které byly odsouzeni představitelé tohoto portálu za údajné šíření autorsky chráněného obsahu. Samotný název strany se společně s prvotním programem vztahuje k požadavku na reformu autorského práva, a to především v kontextu internetového prostoru. V rámci politické ideologie se strana otevřeně hlásí ke středově liberální politice. (Piráti 2021a). Mezi obecné programové priority Pirátů lze zařadit především důraz na dodržování lidských práv v souvislosti s volným šířením informací společně s ochranou jednotlivce a jeho soukromí. Dalšími prioritami jsou dále nezávislost soudů, transparentnost výběrových řízení ve veřejném

sektoru či demokratická společnost a její zapojení do rozhodovacího procesu (Piráti 2009a).

2.4.1 Počáteční fáze vývoje Pirátů

Jak již bylo zmíněno, vznik Pirátské strany se datuje k roku 2009 ve spojitosti s rozsudkem v procesu s internetovým úložištěm The Pirate Bay. Krátce po této události započaly první kroky k ustavení plnohodnotného politického subjektu. Během dvoutýdenního období se vznikajícímu uskupení podařilo sesbírat v rámci ČR zhruba 1800 podpisů (iDnes 2009).

Na konci června 2009 byla strana oficiálně registrována, následně vypracovala stanovy, ve kterých specifikovala svoji vnitřní strukturu a další nezbytné náležitosti směřující k vymezení regulérního politického subjektu. Prvním předsedou Pirátů byl zvolen specialista na informační technologie Kamil Horký, a to společně s místopředsedy, mezi které patřil např. iniciátor vzniku Pirátů Jiří Kadeřávek či pozdější předseda Ivan Bartoš. V těchto počátečních fázích se strana dále odkázala k ideovým hodnotám, jež vyznávala tehdejší švédská pirátská strana Piratpartiet (Piráti 2009b).

Mezi první události, jež pomohli Pirátům dostat se do širšího povědomí veřejnosti patřil zpočátku spíše občanský aktivismus a s ním spojené snahy o změny poměrů. Za jeden z výraznějších počinů lze považovat událost z roku 2012 spojenou se zaváděním mezinárodní smlouvy ACTA, jež měla zajistit vyšší ochranu vůči nezákonnému šíření, sdílení či kopírování obsahu v internetovém prostředí. Vůči této smlouvě vystoupila Pirátská strana, jež v této souvislosti zorganizovala několik veřejných akcí včetně pochodu, kterého se zúčastnily stovky odpůrců zmíněné smlouvy (ČTK 2012). Celý proces dospěl až k posouzení na úrovni Evropské Unie, kde byl nakonec Evropským parlamentem zamítnut, což samotná Pirátská strana označila za zcela významný úspěch (ČTK 2012).

2.4.2 První volební úspěchy

Ve stejném roce, kdy proběhla mezinárodní konference Pirátské internacionály v Praze, se v rámci ČR konaly volby do Senátu. V těchto volbách vyslali Piráti do boje

o senátní posty celkem tři kandidáty. Výsledkem se stal zisk historicky prvního senátního mandátu pro Pirátskou stranu, kdy kandidát Libor Michálek, který kandidoval za koalici KDU-ČSL, Zelených a Pirátů přetavil svoji kandidaturu v senátní mandát (ČSÚ 2012).

V kontextu dalších úspěšných volebních zkušeností Pirátů následovaly volby do zastupitelstev obcí v roce 2014. V těchto volbách Piráti již předem avizovali snahu o nasazení svých zástupců ve všech krajích ČR, a to včetně hlavního města Prahy (Piráti 2014). Tyto volby přinesly Pirátům první hmatatelné úspěchy na komunální úrovni, neboť jejich zástupci se probojovali do zastupitelstev v několika obcích. Výraznější počín přineslo vítězství v Mariánských lázních, kde se Pirátům podařilo výrazným rozdílem porazit hnutí ANO a obsadit vedoucí posty města včetně postu starosty. Mezi další úspěch se zařadil zisk 4 mandátů v zastupitelstvu hlavního města Prahy, jež byl dále doplněn o úspěch brněnského spolku Žít Brno, jež šel do komunálních voleb v Brně s přímou podporou Pirátů (ČT24 2014).

2.4.3 Vstup do sněmovny a kontinuální růst

V průběhu volebního roku 2017 byla spuštěna intenzivní kontaktní kampaň, do které se zapojilo netradičně velké množství dobrovolníků, kteří sehráli nemalou roli na nadcházejícím volebním úspěchu. Samotní Piráti se v programovém dokumentu s názvem Černé na bílém jasně vymezili proti tradičním politickým subjektům a zavedeným pořádkům, proti kterým se zavázali bojovat v případě zasednutí do poslaneckých lavic (Piráti 2017a).

Následný výsledek voleb vynesl Piráty poprvé v historii strany do nejvyšších pater politiky. Pirátům se podařilo získat 10,79 % hlasů v rámci kterých jim podporu vyjádřilo přes půl milionu voličů napříč ČR. Tato čísla přiřknula Pirátům 22 poslaneckých mandátů a celkové 3. místo za vítězným hnutím ANO a druhou ODS (ČSÚ 2017).

V povolebním postupu se Piráti již předem vyslovili, že nebudou součástí jakékoliv vlády, jež by byla postavena s hnutím ANO. V tomto ohledu vyzval Pirátskou stranu i prezident ČR Miloš Zeman k realizaci jejich politiky skrze vládní posty, nicméně z následných jednání bylo zřejmé, že Piráti směřují do opozičních lavic, odkud chtějí realizovat svůj program a nevzpříčit se jasně vymezeným mantinelům, které si před volbami vytyčili ve své strategii (ČT24 2017a).

Ze sněmovních voleb si Piráti odnesli statut strany, jež se dokázala během několika let etablovat od nejnižších regionálních postů až po celostátní politiku a zaujala tak pevné místo ve stranickém systému ČR.

V roce 2018 probíhali komunální volby do obecních zastupitelstev. Piráti v nich na základě úspěchu napříč ČR potvrdili trend růstu a naplnili tak celorepublikový formát strany. Za klíčový lze považovat především úspěch v rámci hlavního města Prahy, kde Piráti kromě městských částí zaznamenali silný výsledek ve volbě do celopražského zastupitelstva, kde získali celkem 17,07 % hlasů, jež jim zaručili 13 zastupitelských postů (ČSÚ 2018a). Na základě těchto čísel následně vyjednali koalici společně se stranami Praha sobě a koaličním uskupením Spojené síly pro Prahu (zahrnující mj. hnutí STAN) a převzali řízení pražského magistrátu v čele se zvoleným pirátským Primátorem, kterým se stal Zdeněk Hřib (ČTK 2018).

V následujícím roce 2019 si Piráti naplnili jeden ze svých cílů z počátků strany, jímž byl vstup na pole Evropského parlamentu. Do eurovoleb sestavili kandidátku, jež se po výsledcích mohla radovat ze zisku 13,95 % (330 844) hlasů, které znamenaly zisk třech evropských mandátů pro Marcela Kolaju, Markétu Gregorovou a tehdejšího poslance Mikuláše Peksu (ČSÚ 2019).

Mezi nejaktuálnější volební počiny Pirátů spadají volby do krajských zastupitelstev z roku 2020. Piráti si vytyčili cíl naplnit milník zisku stovky krajských zastupitelů napříč ČR a rozšířit tak značně svůj krajský vliv oproti minulému období. V těchto volbách bylo mj. možné poprvé narazit na předvolební koalici Pirátů s hnutím Starostové a nezávislí, jež spolu kandidovali v Olomouckém kraji (Aktuálně 2020). Výsledky voleb přinesly Pirátům výrazné rozšíření své krajské působnosti a celkové 2. místo za hnutím ANO, přičemž se jim podařilo získat 99 krajských mandátů v samostatné kandidatuře a další mandáty v koaličních uskupeních (ČSÚ 2020a).

2.5 Starostové a nezávislí

Starostové a nezávislí prošli v rámci svého vývoje velmi zajímavou cestou, od nejnižších regionálních pater politiky, až po ty nejvyšší, v rovině parlamentní. Ve vztahu ke koaličnímu svazku s Pirátskou stranou, jež je jednou z částí

výzkumu v této práci, bude důležité blíže zmapovat cestu, jež Starostové prošli za dobu své existence a pozorovat například i to, v jaké míře vstupovali do koaličních svazků.

2.5.1 První kroky Starostů a nezávislých

Prvotní zmínky o vzniku hnutí STAN jsou spojeny se Zlínským krajem, kde v roce 2004 vzniklo sdružení regionálních starostů pod názvem Nezávislí starostové pro kraj (dále též NSK). Primárním záměrem tohoto hnutí bylo sjednocení nezávislých starostů jednotlivých měst a obcí, kteří měli motivaci participovat na krajské úrovni, avšak nebyli ochotni vstupovat do již existujících politických uskupení. (Pergl 2020: 20). Sdružení NSK vstoupilo do prvních krajských voleb v roce 2004 společně se stranou Evropských demokratů (ED), kde figuroval mj. jeden ze zakladatelů NSK Stanislav Polčák. Tato koalice získala následně 5,61 % hlasů a se ziskem 3 mandátů se úspěšně etablovala v rámci kraje (ČSÚ 2004).

Další kroky NSK vedli k senátním volbám v roce 2006, kde zaznamenali další úspěch v podobě úspěšné kandidatury tehdejší starostky obce Rokytnice Jany Jurenčákové, která se nejprve těsně dostala do 2. kola voleb, aby následně zvítězila nad obhajujícím senátorem Jiřím Stodůlkou (KDU-ČSL) se ziskem 58,58 % hlasů. (ČSÚ 2006). V následujících volbách do krajských zastupitelstev v roce 2008 kandidovalo NSK v rámci Zlínského kraje v koaličním svazku se Sdružením nezávislých kandidátů (dále též SNK) a Zlínským hnutím nezávislých pod jednotným názvem Starostové a nezávislí pro Zlínský kraj, přičemž lídrem celé kandidátní listiny byl Petr Gazdík, který mj. získal největší počet preferenčních hlasů. Výsledkem pro koalici byl zisk 10,08 % hlasů, jež znamenal 5 mandátů v rámci krajského zastupitelstva (ČSÚ 2008).

2.5.2 Spolupráce STAN + TOP09

Za významné období vzestupu Starostů a nezávislých je považována éra spolupráce se stranou TOP 09, jež mj. vynesla STAN až do poslaneckých lavic, a zároveň je toto období spojeno se zkušeností z vládní koalice. V předčasných volbách, jež se oproti původním plánům konaly až v roce 2010, získalo spojení TOP 09 a Starostů 16,70 % hlasů a se ziskem 41 mandátů skončilo celkově na 3. místě za tradičními politickými stranami ČSSD a ODS (ČSÚ 2010). Právě společně s ODS a dále stranou Věci veřejné (dále též VV) následně uzavřeli koaliční

smlouvu a vstoupili do vlády premiéra Petra Nečase, v rámci které obsadili 4 ministerská křesla, přičemž post ministra kultury byl přidělen přímo nominantovi z řad Starostů a nezávislých (ODS, TOP 09 s podporou Starostů, VV 2010). Vládní angažmá bylo však předčasně ukončeno po kauze tehdejšího premiéra P. Nečase (ODS) a jeho následné rezignaci, jež souvisela s jeho spolupracovnicí Janou Nagyovou a zneužitím pravomoci úřední osoby (iRozhlas 2013). V reakci na rozpad vlády se konaly předčasné volby v listopadu 2013, kde opět kandidovali Starostové ve svazku s TOP 09, přičemž zaznamenali značně menší volební úspěch. Konkrétně se těmto dvěma stranám podařilo získat 11,99% hlasů, což znamenalo získání 26 mandátů (ČSÚ 2013).

V květnu 2014 se konaly volby do Evropského parlamentu. Do těchto voleb spolu opět bok po boku vstoupily obě strany TOP 09 a Starostů na společné koaliční kandidátní listině, přičemž se jim podařilo zaznamenat značný úspěch, kdy se získáním 15,95 % hlasů obsadili celkově 2. místo za vítězným hnutím ANO, což jim v rámci Evropského parlamentu garantovalo získání 4 europoslaneckých mandátů. (ČSÚ 2014). Jedním z klíčových milníků se následně staly volby komunální. Starostové do těchto voleb vstupovali se silnou členskou základnou napříč celou ČR, kdy se o hlasy voličů ucházeli ve více než 800 městech či menších obcích. Předvolební rétorika Starostů se v jejich zkušenostech z regionální politiky, přičemž příznačným jmenovatelem kampaně se stala tematika přímé volby starostů. (STAN 2014a). Volby do zastupitelstev obcí skončily pro STAN značným úspěchem, neboť se jim, i díky kvalitní regionální kampani, podařilo rozšířit řady zastupitelů, jež kandidovali pod hlavičkou STAN, o více než 700 nových mandátů oproti minulému volebnímu období. Díky úspěchu v hlavním městě získali Starostové na základě voleb taktéž místo v pražském zastupitelstvu (STAN 2014b).

Na úspěch z komunálních voleb v roce 2014 se podařilo Starostům a nezávislým navázat ve volbách do zastupitelstev krajů, jež se konaly na podzim roku 2016. Výsledkem se stal získání celkem 74 mandátů napříč kraji ČR, přičemž 38 kandidátů bylo přímo nominantů z řad Starostů (ČSÚ 2016). Ruku v ruce s krajským volebním úspěchem se hnutí STAN podařilo rozšířit zároveň senátorský klub, do kterého se, kromě jednoho obhájeneho senátorského postu Jana Horníka, přiřadilo 5 nových mandátů vzešlých z konaných senátních voleb (STAN 2016).

2.5.3 Vrcholná fáze osamostatnění a růstu

Výsledky uplynulých voleb předznamenali růstový trend a potenciál Starostů, jež si čím dál více uvědomovali svoji pozici v rámci politického spektra. Neopomenutelný milníkem se stalo rozvázání spolupráce s dlouhodobým partnerem TOP 09. Tento krok lze označit za důsledek jak odlišných názorů na jednotlivé politiky, tak diametrálním rozdílem v úspěšnosti obou subjektů v regionálních volbách. Celý akt byl formálně naplněn v listopadu roku 2016, kdy se obě strany domluvily na rozvázání spolupráce ke konci téhož roku (ČT24 2016).

Blížící se volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017 byli pro Starosty podnětem ke snahám o navazování nových potenciálních předvolebních svazků. Nejblíže byli k dohodě s KDU-ČSL, kdy byla po intenzivních jednáních ustavena předběžná dvojkolice, nicméně po nepříliš nadějných předvolebních průzkumech upravilo KDU-ČSL svoji nabídku a nabídlo vstup nominantů STAN na jejich kandidátní listinu, což bylo ze strany Starostů následně odmítnuto a strana se rozhodla k odvážnému kroku ve formě samostatné kandidatury (ČT24 2017b). Ta přinesla hnutí STAN první samostatný úspěch ve volbách do Poslanecké sněmovny pod touto značkou, neboť se ziskem 5,18 % hlasů se těsně dostali přes uzavírací klauzuli a se 6 mandáty usedli do poslaneckých lavic (ČSÚ 2017).

Rok od parlamentních voleb se konali další volby do zastupitelstev obcí. V regionech byli Starostové a nezávislí již ověřenou značkou, s čímž souvisí i jejich následný značný úspěch v těchto volbách, kdy opět významně rozšířili své posty napříč celou ČR. S tím souvisí i konkrétní čísla, kdy v případě samostatných kandidátních listin STAN rozšířil zastupitelský sbor více než o 1500 nových mandátů, přičemž v různých podobách či svazcích s regionálními a nezávislými hnutí získal dalších více než 2200 mandátů (ČSÚ 2018a). Za zmínku zde stojí též úspěch v kontextu hlavního města Prahy, kde se zástupci Starostů podíleli na zisku 13 mandátů v koaličním uskupení Spojené síly pro Prahu, které následně vstoupilo do vedení města po uzavření koalice s Pirátskou stranou a hnutím Praha Sobě (ČTK 2018).

Souběžně s komunálními volbami probíhaly zároveň volby senátní, ve kterých lze opět hovořit o hmatatelném úspěchu Starostů a nezávislých. Hnutí nasadilo jak vlastní kandidáty, tak společné zástupce v různých frakcích skládajících se z vícero politických subjektů. Výsledkem byl pro Starosty zisk celkem 7 senátorských postů, z nichž se ve třech případech jednalo o čistě samostatně kandidující pod značkou

STAN. Ze zvolených zástupců stojí za zmínku např. kandidát na prezidenta a předseda Akademie věd ČR Jiří Drahoš či rektor brněnské Masarykovy univerzity Mikuláš Bek (PČSÚ 2018b).

Další koaliční a zároveň volební zkušeností byli pro Starosty a nezávislé volby do Evropské parlamentu konané v roce 2019. Tento projekt přinesl koalici s účastí hnutí STAN celkem 11,65 % hlasů, jež garantoval zisk 4 mandátů, ze kterých byl přímým zástupcem Starostů a nezávislých znovu kandidující europoslanec Stanislav Polčák (ČSÚ 2019).

Jednou z posledních volebních zkušeností se pro Starosty a nezávislé, v kontextu této práce, staly krajské volby konající se na podzim roku 2020. V souvislosti s těmito volbami lze nalézt významnější náznaky o navázání předvolební spolupráce mezi hnutím STAN a Piráty. Konkrétně byla uzavřena předvolební koalice v Olomouckém kraji, kde se zástupci obou stran vyjádřili, i s přihlédnutím k dosavadní fungující povolební spolupráci v regionu, ke společné kandidatuře s cílem tyto volby zde vyhrát. (Piráti 2020).

Na základě výsledku krajských voleb se podařilo hnutí STAN zvítězit ve třech krajích a získat 12,5 % hlasů v souhrnu samostatných či společných kandidatur s dalšími subjekty. Se ziskem čtyř hejtmanských postů a zasednutím do krajských zastupitelstev napříč ČR se Starostové těmito volbami pasovali do role významného politického uskupení, jež může konkurovat i největším stranám (STAN 2020). Souběžně s krajskými volbami v roce 2020 se konaly i volby senátní. V těchto volbách bylo hnutí STAN pasováno do role absolutního vítěze, kdy se ziskem 13 senátních mandátů (z nichž bylo 11 nominantů přímo z řad Starostů a zbylé 2 mandáty koaliční), zvítězilo v téměř polovině volebních obvodů a potvrdilo tak trend jejich růstu (ČSÚ 2020b).

2.6 Navázání spolupráce Pirátů a STAN

Na základě zkušeností se společným postupem v krajských volbách na podzim roku 2020, kde, jak již bylo zmíněno kandidovali Starostové společně s Piráty v Olomouckém kraji, začaly sílit náznaky možné spolupráce i v kontextu voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021. Oba politické subjekty spolu zasedli hned v několika koaličních formacích v rámci krajských zastupitelstev, a dále se prohlubovala jejich spolupráce i v rámci poslaneckých klubů na půdě Parlamentu.

Celý proces dostal reálné obrysy po schválení celorepublikových předsednictev, čímž bylo zahájeno jednání o koaliční smlouvě, jež se naplno rozeběhlo ke konci listopadu 2021, kdy obě strany začaly vyjednávat o konkrétním společném programu (iRozhlas 2020). Výsledkem dlouhodobých jednání se stalo 12. ledna 2021 podepsání vypracované koaliční smlouvy, jež deklaruje vznik společné koalice Pirátů a STAN. Stranické špičky z obou táborů zdůraznily důležitost tohoto svazku společně s jeho smyslností a vizí změnit politickou situaci v ČR, přičemž hlavní ambicí koalice bude vítězství ve volbách a následné sestavení vlády. Obsahem koaliční smlouvy je zároveň 101 programových východisek, jež vznikly na základě společného jednání programových komisí (Piráti a Starostové 2021). Tento dokument bude dále jedním z důležitých pramenů pro praktickou část této práce v kontextu analýzy programových priorit vzniklé koalice.

2.7 Determinanty koaliční spolupráce

V kontextu uzavřené předvolební koaliční formace Pirátů a STAN lze před samotnou analýzou programových priorit naznačit potenciální důvody, jež vedly k uzavření dané koalice. V této rovině se nabízí využít výstupy z výzkumu, jež provedla S. Golder (2006), o kterém je detailněji pojednáno v kapitole *Teorie uzavírání koalic*. Jak již bylo zmíněno, tento výzkum vykázal možné determinanty, jež předpovídají vznik předvolebních koalic, přičemž právě tyto podmínky lze nasadit na konkrétní případ Pirátů a STAN. Jedním z bodů je dle Golder *vzájemný průnik ideologických a názorových proudů obou stran*. Ten bude sám o sobě hlouběji zkoumán v rámci analýzy ve výzkumné části práce, nicméně v této kapitole je vybízející nahlédnout v teoretické rovině též na ostatní determinanty, jež Golder ve svém výzkumu zmiňuje.

1. Poměr koaličních partnerů v kontextu jejich velikosti

Z pohledu tohoto determinantu lze srovnat Pirátskou stranu a Starosty a nezávislé ve vztahu k velikosti členských základů. V takovém případě je možné hovořit o hmatatelném rozdílu, kdy STAN se základnou čítající 1897 jedinců převyšuje Piráty, kteří registrují 1140 členů (Pergl, Tomáš 2021; Piráti 2021b).

Je nutné zmínit, že v tomto aspektu figuruje klíčová proměnná, kterou je rozdíl mezi členěním obou základů. Zatímco Piráti rozlišují pouze registrované členy, v případě Starostů je jejich základna dále dělena na registrované členy a tzv. registrované příznivce. Rozdíl spočívá v délce působení u hnutí STAN, což v konečném důsledku znamená, že příznivcem se může stát jakýkoliv občan bez omezujících podmínek, avšak registrovaným členem se stane příznivec hnutí STAN po uplynutí lhůty dvou let. Do celkového počtu členské základny je však vhodné řadit obě tyto podkategorie jako celek, a to s přihlédnutím ke skutečnosti, kdy obě formy člen/příznivec mají možnost hluboké participace a zapojení v rámci hnutí (STAN 2021).

Z pohledu velikosti stran se s přihlédnutím k výše zmíněným číselným datům jeví za nepravděpodobné, že tento aspekt sehrál hmatatelnou roli při tvorbě předvolební koalice.

2. Nevýhodnost kandidatur vybraných subjektů bez koaličního spojení

Tento determinant je možné ve vztahu ke koalici Pirátů a STAN nasadit na současnou politickou situaci v rámci ČR. Na základě posledních voleb do Poslanecké sněmovny z roku 2017 zde figuruje hnutí ANO, jež v těchto volbách získalo téměř 30 % hlasů a zaujalo tak pozici jasného vítěze, neboť druhým umístěným subjektem byla ODS se ziskem 11,32 % hlasů, což společně s výsledky Pirátů (10,79 % hlasů) a Starostů (5,18 % hlasů) zřetelně poukazuje na propastný rozdíl mezi vítězem a zbylou politickou konkurencí (ČSÚ 2017). Tyto volební výstupy lze obecně označit za jeden z racionálně se jevících důvodů uzavření koaličního svazku Pirátů a STAN s přihlédnutím ke snaze získat vyšší volební výsledek.

3. Celková robustnost koalice předpokládající reálnou možnost prvenství ve volbách

Tuto rovinu lze, kromě již zmíněných výsledků z voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017, nastínit prostřednictvím dostupných dat týkajících se volebního potenciálu či volební podpory, jež vycházejí z volebních průzkumů. V tomto ohledu je možné zmínit nejprve průzkum volebního potenciálu společnosti Median z února 2021, na základě kterého je společné předvolební koalici Pirátů a STAN připisován potenciál ve výši 32 %, přičemž vítězi posledních sněmovních voleb tj. hnutí ANO připisuje 31 %. (Median 2021).

Tento průzkum potenciálu lze doplnit dále o šetření volební podpory společnosti Kantar, jež v rámci dat z února 2021 připisuje volební podporu koalici Pirátů a STAN ve výši 29,5 % a samotnému hnutí ANO dále vytyčuje podporu 26,5% (Kantar 2021: 10).

S přihlédnutím k těmto datům lze konstatovat, že dosavadní vývoj poukazuje na volební vítězství koalice Pirátů a STAN jako na jeden z reálných scénářů nadcházejících voleb do Poslanecké sněmovny pro období 2021 – 2025.

4. Stranický systém s polarizovaným prostředím

Při pohledu na stranický systém ČR lze definovat několik základních rysů, jež mohou poskytnout náhled na polarizaci politického prostředí. Pokud by bylo možné vycházet z dat odkazujících se k počtu stran, které vstoupily v roce 2017 do Poslanecké sněmovny, lze v tomto ohledu hovořit o širokém volebním soupeření v jehož důsledku aktuálně figuruje celkem devět politických subjektů, jež zasedají v dolní komoře Parlamentu ČR (ČSÚ 2017). V této rovině, kdy na zákonodárné moci participuje takové množství politických stran, je možné hovořit o značné pravděpodobnosti polarizace stranického systému. Tento názor lze podpořit klasifikací, kterou nabízí G. Sartori (2005) v rámci jehož dělení je v případě výskytu devíti relevantních politických stran definován tzv. atomizovaný systém, jež stojí nad extrémním pluralismem (Sartori 2005: 130).

5. Nevýhodnost konkrétního volebního systému z pohledu disproportionality ve vztahu k menším politickým subjektům

Tento aspekt je doprovázen otázkou nad spravedlivostí volebního systému z pohledu menších politických stran. Jednu z potenciálních překážek a hrozeb

představuje, v rámci voleb do Poslanecké sněmovny PČR, 5% uzavírací klauzule, kterou musí každá strana naplnit pro postup k přepočtu získaných hlasů na mandáty. V tomto kontextu se může dále z pohledu malých subjektů jevit jako diskriminační též samotná formule sloužící pro přepočet získaných hlasů na volební mandáty, jež je v kombinaci s různou velikostí krajů důsledkem potenciální deformace a rozdílu mezi ziskem velké a malé politické strany (Zákon č. 247/1995 Sb.: §50-51). Pro konkrétní příklad deformace hlasů tzv. D'Hondtovou metodou přepočtu je možné poukázat na rozdíl mezi počtem hlasů garantujících zisk jednoho mandátu ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017. Vítěznému hnutí ANO stačilo na zisk jednoho poslaneckého mandátu v tomto případě průměrně 19.232 hlasů, přičemž nejslabší sněmovní straně v podobě Starostů a nezávislých garantovalo zisk jednoho mandátu průměrně 43.693 hlasů (iRozhlas 2017).

Nutno zmínit, že hromadící se názory naznačující nespravedlivost tohoto systému byly na jaře roku 2021 vyslyšeny ze strany Ústavního soudu, jež zmíněný přepočet po několikaletém posuzování označil za proti ústavní, tudíž pro nadcházející sněmovní volby na podzim 2021 je Parlament ČR povinován schválit v rámci volebního zákona novou úpravu zohledňující rozhodnutí Ústavního soudu a definující novou formuli pro přepočet hlasů na mandáty, jež by měla zabránit nerovnosti hlasů mezi politickými subjekty (ČT24 2021).

O samotné nevýhodnosti volebního systému pro menší politické strany lze hovořit jako o jednom ze silných argumentů pro uzavření předvolební koalice Pirátů a Starostů a nezávislých, neboť na základě posledních sněmovních voleb patří Piráti s dvouciferným výsledkem k výraznému aktérovi na politické scéně ČR, přičemž hnutí STAN jen těsně překročilo uzavírací klauzuli 5 % garantující vstup do Poslanecké sněmovny (ČSÚ 2017). Lze tedy poukázat na možnou tendenci silného politického subjektu spojit se s menší stranou a snížit tak šanci na potenciální volební neúspěch, jež může být doprovázen propadnutím hlasů menšího uskupení a následného přerozdělení mezi vítězné strany.

3 Metodologie

Pro tuto práci byla zvolena následující primární výzkumná otázka:

„Jaké lze nalézt programové priority napříč stranami Piráti a STAN v kontextu jejich volebních programů?“

Primární výzkumná otázka je dále doplněna o následující sekundární výzkumnou otázku:

„Do jaké míry se podařilo stranám Piráti a STAN promítnout jejich programové priority do společného koaličního programu pro Volby do Poslanecké sněmovny 2021?“

V rámci výzkumné části práce budou pomocí kvantitativní obsahové analýzy zkoumány vybrané programové dokumenty obou stran. Prvním krokem bude v rámci této metody vytyčení relevantních tematických oblastí (policy), dle kterých bude lze následně možné sbírat a třídit volební sliby z programových dokumentů. Tyto oblasti byly pro kvalitní záchyt volebních slibů v kontextu vybraných stran zvoleny primárně v souladu s gescí jednotlivých ministerstev ČR, kterými jsou např. *Finance*, *Zdravotnictví*, *Doprava*, *Zemědělství* či *Kultura*, jež jsou dále doplněny o relevantní oblasti zvolené s ohledem na vybrané politické subjekty a jejich specifické programové dokumenty. Mezi tyto oblasti patří např. *Boj proti korupci*, *Státní správa*, *Regionální správa* či vztah *ČR vs. EU*. Tyto jsou dále doplněny obecnějšími oblastmi jako jsou *Demokracie* a *Svoboda*.

Získaná data budou následně shrnuta v jednotlivých tabulkách, čímž vznikne ucelený souhrn. V takto ucelených datech bude dále pozorována četnost jednotlivých slibů ve vytyčených oblastech, z čehož bude možné určit důležitost daných oblastí pro každou ze stran. Na základě této první části výzkumu bude možné zodpovědět primární výzkumnou otázku: „Jaké lze nalézt programové priority napříč stranami Piráti a STAN v kontextu jejich volebních programů?“

Obdobnou metodou budou analyzovány společné koaliční programové dokumenty Pirátů a STAN pro Volby do Poslanecké sněmovny 2021. Parametry budou nastaveny dle stejných proměnných jako tomu bylo u analýzy volebních programů

jednotlivých stran. Následný rozbor sesbíraných dat opět poukáže, které oblasti lze označit jako prioritní, v tomto případě pro koaliční svazek Pirátů a STAN.

Poslední fází výzkumu bude komparace souhrnů prioritních programových oblastí (Piráti, STAN vs. Koalice Piráti + STAN). V rámci tohoto kroku bude ze souhrnných dat sledováno, do jaké míry se obou stranám ne/podařilo promítnout jejich prioritní programové oblasti, jež byly vysledovány v předchozích krocích výzkumu, do společného programu koalice. Na základě této části výzkumu bude možné zodpovědět sekundární výzkumnou otázku: „Do jaké míry se podařilo stranám Piráti a STAN promítnout jejich programové priority do společného koaličního programu pro Volby do Poslanecké sněmovny 2021?“

Rozbor těchto dvou stran prostřednictvím jejich programových priorit v komparaci s programovými prioritami vzniklé koalice do určité míry poukáže na kompatibilitu takové koalice, a to jak v kontextu voleb do Poslanecké sněmovny, tak v kontextu případné navazující koaliční spolupráce na vládní úrovni. Dalším výstupem může být bližší porozumění samotnému procesu uzavírání volebních koalic, se kterým se pojí (většinou) nesnadné vyjednávání společných programových východisek založené na konsensu zúčastněných stran.

3.1 Obsahová analýza

Pro efektivní sběr dat a následný výzkum je vždy nutné zvolit nejprve správnou metodu. V případě této práce poslouží obsahová analýza, jež byla zvolena po rozboru užitých metod v dosavadním odborném bádání na poli volebních programů a programových slibů politických stran.

Obsahovou analýzu lze obecně definovat jako výzkumnou metodu, jež systematicky zachycuje kvantitativní data podle předem stanovených podmínek zaručujících objektivnost. Výstupy analýzy tvoří numerická data, jež bývají specificky utříděna do předem vydefinovaných oblastí (Ryšavý 2002: 56). Tuto definici lze odvozovat, stejně jako mnohé další, od Bernarda Berelsona, jež je považován za jednoho z prvních, kdo obsahovou analýzu ucelil a definoval jako výzkumnou metodu. V jeho kontextu se ve vztahu k obsahové analýze a jejímu popisu objevují především termíny jako objektivita, kvantitativnost a systematicčnost. Od těchto přívlastků lze tedy odvíjet charakteristické vymezení toho, co je pro obsahovou analýzu

stěžejní pro její uchopitelnost a kredibilitu (Krippendorff 2004: 19). V tomto ohledu hraje klíčovou roli předpoklad možné replikovatelnosti dat a samotného výzkumu, jež jsou pomocí této metody získávána. V takovém případě hovoříme o vztahu mezi uskutečněným výzkumem, u kterého byla užita obsahová analýza a výzkumy budoucími, jež budou při stejném orámování pomocí stejných podmínek nezávisle na časovém aspektu přinášet stejné výstupy jako již realizovaný výzkum (Krippendorff 2004: 18).

3.1.1 Metody a přístupy k obsahové analýze

V případě analýzy textových dokumentů, jež je součástí obsahové analýzy, nelze opomíjet důležitost samotné rešerše vedoucí k následnému výběru vhodných pramenů. I přesto, že je tato technika u většiny dokumentů obdobná, je nutné vnímat důležité aspekty a parametry, stejně jako je tomu v případě metod jako jsou rozhovory či dotazníky. Klíčovým krokem je především přesně omezit tematickou výseč tak, aby směřovala stejným směrem jako jsou předem vytyčené cíle daného výzkumu (Sedláková 2014: 287).

Za důležitý dílčí proces je v rámci obsahové analýzy považováno vydefinování pomocného nástroje pro sběr dat, jež je nazýván kódování. V případě tohoto procesu je pozornost zaměřena především na velmi přesné ohraničení každého tzv. kódu, do kterého jsou následně kategorizována sbíraná data. V této souvislosti však není chápán dokument jako celek, ale pouze jeho vybraná část, jež se k danému kódu vztahuje (Sedláková 2014: 313).

Charakteristickým rysem je v tomto případě především jasný mantinel, jež odděluje každý vymezený kód, tudíž nenastane situace, kdy by se vícero kódů vzájemně podobalo či dokonce prolínalo a nepanovala by tak mezi nimi výrazná odlišnost. Tyto kódy jsou následně shromažďovány v tabulkových či jiných formách a s jejich pomocí dále můžeme zodpovídat vytyčené výzkumné otázky. K dosažení objektivních a replikovatelných výstupů je v rámci kódování možné zároveň provést ověřující průzkum, jež může poukázat, zda nedochází na základě nastavených kódových oblastí k deformaci výsledku např. chybně orámovanými kódy. (Ryšavý 2002: 57).

3.2 Limity výzkumu

Před samotnou analytickou částí je nutné pozastavit se též nad potenciálními limity a mantinely, jež tento výzkum skýtá. Primárně je nutné zmínit především zaměření výzkumu na konkrétní vybrané volební programy, jež jsou ve vztahu k oběma stranám do určité míry nedostatkovým zbožím, neboť oba politické subjekty vstoupily v celostátním kontextu do povědomí až ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017, přičemž analýza je postavena na programových dokumentech vztahujících se výhradně k těmto volbám. Nutno zmínit, že se tyto programová východiska mohla od roku 2017 do současnosti určitým způsobem proměnit, a to i s přihlédnutím k vypuknutí pandemie COVID-19. Tento výběr však lze ospravedlnit jeho relevancí, neboť z pohledu analýzy programových slibů a priorit jsou obecně volební programy na celostátní úrovni nejrelevantnějším pramenem ke komparativní analýze a dalšímu rozboru.

Dalším potenciálním limitem výzkumu může být rovina společných koaličních programových východisek. Z pohledu kvantitativního lze namítnout, že tento pramen není tak obsáhlý jako např. finální koaliční volební program, nicméně ten sám o sobě není v době vypracování této práce k dispozici, a proto je využit dokument společných programových východisek, jež je součástí koaliční smlouvy obou stran a co do velikosti je srovnatelný s volebními programy pro volby do Poslanecké sněmovny. Zde je dále nutné zmínit otázku týkající se vzájemného vyjednávání o těchto společných vztyčných bodech, neboť nelze definovat vývoj, kterým daná data prošla. V praxi lze hovořit o potenciální možnosti, kdy společné programové body mohou do určité míry nést následky konsenzuálního „obroušení“ původních vytyčených priorit obou politických stran.

Všechny tyto potenciální limity byly autorem zohledněny, avšak přesto je vybízející takovou analýzu provést, a to i s přihlédnutím k tomu, že výzkum tohoto formátu s těmito subjekty nebyl za těchto podmínek dosud zpracován.

4 Analytická část

4.1 Kódovací schéma

Na základě teoretického podkladu, definující kódovací schéma jako klíčový krok obsahové analýzy, je nutné si tyto vymežující podmínky nastavit i pro tento výzkum. Prostřednictvím pilotní předběžné rešerše primárních pramenů pro analýzu, tj. volebních programových dokumentů, byly vytyčeny konkrétní tematické oblasti. V rámci těchto oblastí bude analyzováno, do jaké míry se tyto oblasti ve volebních programech opakují, čímž bude následně možné vyjádřit potenciální priority dané strany. Tyto oblasti byly utvořeny s přihlédnutím k povaze volebních programů pro, z pohledu autora, nejkvalitnější záchyt volebních slibů. Detailní výčet vytyčených celkem 25 oblastí je uveden v následující tabulce:

Tabulka č. 1: : Kódovací schéma – tematické oblasti pro analýzu volebních programů.

TEMATICKÉ OBLASTI		
Boj proti korupci	Justice	Státní správa
ČR vs. EU	Kultura	Svoboda
ČR vs. Svět	Legislativa	Věda a výzkum
Daňová politika	Mezinárodní organizace	Vzdělání
Demokracie	Obrana	Zdravotnictví
Doprava	Průmysl a obchod	Zemědělství
Energetika	Regionální správa	Životní prostředí
Finance	Sociální politika	
Informatika	Sport a volný čas	

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Kategorizace slibu

Volební sliby lze ve zkoumaných pramenech rozpoznat podle několika charakteristických rysů. Primárně by slib měl neodmyslitelně obsahovat výzvu či závazek k uskutečnění nějaké konkrétní akce, která by sama o sobě do určité míry povinovala autora slibu k jeho naplnění. Taková náležitost se v rámci volebních slibů vyskytuje za přítomnosti slovesa v budoucím čase. V obecném kontextu je důležitý také předpoklad měřitelnosti či zhodnocení možnosti naplnění takového slibu. Tyto proměnné se různí slib od slibu, kdy každý konkrétní případ nabízí rozdílnou míru měřitelnosti (Royed 1996: 79).

Postupem pro definování slibu v rámci tohoto výzkumu bylo označit za slib vždy ty pasáže, jež naplňovaly jak definici uvedenou výše, tak obsahovaly specifická slovní spojení, jež se pojí se slibovanými závazky ze strany politických stran. Charakterizujícím rysem je v případě těchto spojení slovesný původ slova v budoucím čase. Za těchto podmínek lze představit detailní seznam konkrétních slov, jež jsou součástí a identifikátorem slibu v programových dokumentech zkoumaných stran a jejich koalice.

Tabulka č. 2 - Seznam slov definujících volební slib v programech Pirátů, hnutí STAN a jejich předvolební koalice.

SLOVA DEFINUJÍCÍ VOLEBNÍ SLIB			
Budeme	Dokončíme	Donutíme	Chceme
Nahradíme	Nastavíme	Nastolíme	Naučíme
Nedopustíme	Nepřipustíme	Obnovíme	Ochráníme
Opravíme	Podpoříme	Posílíme	Propojíme
Prosadíme	Předložíme	Připravíme	Rozdělíme
Rozšíříme	Sjednotíme	Snížíme	Stanovíme
Umožníme	Ustavíme	Ušetříme	Vybudujeme
Vylepšíme	Vyřešíme	Zahájíme	Zajistíme
Zaměříme Se	Zasadíme Se	Zastavíme	Zavedeme
Zefektivníme	Zjednodušíme	Zkvalitníme	Zlevníme
Změníme	Zpřesníme	Zpřísníme	Zpřístupníme
Zrušíme	Zrychlíme	Zřídíme	Zvýšíme

Zdroj: Piráti a Starostové 2021; Piráti 2017b; STAN 2017, vlastní zpracování

4.3 Představení užitých programových dokumentů

4.3.1 Volební program Pirátské strany

Piráti v rámci voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017 představili programový dokument nesoucí název „*Černé na bílém*“. Tento program čítá celkem 20 stran, jež jsou dále rozděleny do jednotlivých kategorií, které byly vytvořeny v souladu s výčtem fungujících ministerstev a jejich gescí v rámci ČR. Mezi tyto oblasti patří kupříkladu obrana, zemědělství, zdravotnictví či spravedlnost. Takto strukturovaný program se jeví jako velmi dobře uchopitelný pro potenciální analýzu a výtah volebních slibů. V samém úvodu programu lze nalézt specifickou kapitolu nesoucí název „*Všichni nekradou*“, jež je pojata jako určitý prolog či programové prohlášení zdůrazňující důležitost konkrétních oblastí z pohledu Pirátů, kterými zde vnímají kontrolu moci a mocných, zjednodušení státu pomocí technologií, ochranu občanů před šikanou a v poslední řadě též ochranu svobody (Piráti 2017b).

4.3.2 Volební program Starostů a nezávislých

Při pohledu na volební program Starostů a nezávislých, pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, lze pozorovat několik výrazných odlišností oproti probíranému programu Pirátů. Primárním rozdílem je zde rozsah tohoto programového dokumentu, jež je zpracován v podobě celkových 84 stran textu značně detailního zaměření se na konkrétní kroky, které by hnutí STAN rádo realizovalo po volbách. Samotný volební program se skrývá pod prostým názvem „Program STAN 2017“, který je doplněn volebním mottem „Chceme vrátit stát zodpovědným občanům“. Součástí programu hnutí STAN je též úvodní preambule, prostřednictvím které je vyslán apel směřovaný na širokou veřejnost se zdůrazněním motivace Starostů uskutečnit reformu demokracie, navrácení důvěry občanů ve stát a vládu spolu se zajištěním ČR jako dobrého místa pro život (STAN 2017).

4.3.3 Programová východiska koalice Piráti a Starostové

Součástí sepsané koaliční smlouvy mezi Piráty a hnutím STAN jsou tzv. programová východiska. Tyto data představují ucelený souhrn značného množství volebních slibů a programových tezí, jež vycházejí jako společné koaliční programové prohlášení. Obdobně jako v případě volebních programů jednotlivých stran jsou zde vytvořené konkrétní oblasti, jež do určité míry kopírují názvy a gesce ministerstev ČR. Oproti samostatným programům je tento striktně vymezen na konkrétní sliby bez hlubších úvah, čímž lze předpokládat velmi dobrý záchyt volebních slibů (Piráti a Starostové 2021).

4.4 Programové priority Pirátské strany

První oblastí je v rámci tohoto výzkumu analýza volebního programu Pirátské strany pro Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Prostřednictvím tohoto pramenu se podařilo pomocí kódovacího schématu zachytit celkem 226 jednotlivých slibů, jež jsou dále vyjádřeny v tabulce.

Tabulka č. 3: Analýza programu Pirátské strany pro Volby do Poslanecké sněmovny 2017.

OBLAST	POČET SLIBŮ	POMĚR V %	OBLAST	POČET SLIBŮ	POMĚR V %
Informatika	24	10,62 %	Průmysl a obchod	7	3,10 %
Boj proti korupci	18	7,96 %	Vzdělání	7	3,10 %
Justice	16	7,08 %	ČR vs. EU	7	3,10 %
Svoboda	14	6,19 %	Finance	6	2,65 %
Životní prostředí	14	6,19 %	Energetika	6	2,65 %
Doprava	12	5,31 %	Regionální správa	6	2,65 %
Státní správa	11	4,87 %	Věda a výzkum	6	2,65 %
Daňová politika	10	4,42 %	Legislativa	4	1,77 %
Zdravotnictví	10	4,42 %	ČR vs. Svět	4	1,77 %
Kultura	10	4,42 %	Mezinárodní organizace	4	1,77 %
Obrana	9	3,98 %	Demokracie	3	1,33 %
Zemědělství	8	3,54 %	Sport a volný čas	2	0,88 %
Sociální politika	8	3,54 %			

Zdroj: Piráti 2017b, vlastní zpracování

Data uvedená v tabulce naznačují, že mezi prioritní oblast z pohledu volebních slibů lze v rámci Pirátské strany na prvním místě zařadit oblast *Informatiky*, jež čítá celkem 24 slibů zaujímajících 10,62 % programu. V závěsu následuje s 18sliby (7,96 % programu) oblast *Boje proti korupci*, která je dále následována oblastí

Justice zahrnující celkových 16 slibů (7,08 % programu). Tyto jsou dále doplněny o tematickou oblast *Svobody*, již se dostalo 14 volebních slibů (6,19 % programu), což je shodný počet s oblastí *Životního prostředí*. Za další prioritní oblast lze dále označit *Dopravu*, jež figuruje skrze 12 slibů v zastoupení 5,31 % programu.

Můžeme tedy skrze volební sliby definovat následující nejvýše postavené prioritní oblasti ve vztahu k Pirátům a jejich programu pro volby do Poslanecké sněmovny 2017:

1. Informatika
2. Boj proti korupci
3. Justice
4. Svoboda
5. Životní prostředí
6. Doprava

4.5 Programové priority Starostů a Nezávislých

Dalším předmětem výzkumu bylo hnutí STAN ve vztahu k jejich volebnímu programu pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017. V rámci analýzy se podařilo zachytit celkem 250 jednotlivých volebních slibů, jež jsou detailně kategorizovány v tabulce.

Tabulka č. 4: Analýza programu Starostů a nezávislých pro Volby do Poslanecké sněmovny 2017.

OBLAST	POČET SLIBŮ	POMĚR V %	OBLAST	POČET SLIBŮ	POMĚR V %
Sociální politika	20	8,00 %	Energetika	9	3,60 %
Vzdělání	17	6,80 %	Sport a volný čas	9	3,60 %
Doprava	16	6,40 %	Průmysl a obchod	8	3,20 %
Životní prostředí	16	6,40 %	Státní správa	8	3,20 %
Regionální správa	14	5,60 %	Informatika	8	3,20 %
ČR vs. EU	14	5,60 %	Daňová politika	7	2,80 %
Zemědělství	13	5,20 %	Věda a výzkum	7	2,80 %
Zdravotnictví	13	5,20 %	Boj proti korupci	5	2,00 %
Justice	12	4,80 %	Svoboda	4	1,60 %
Obrana	12	4,80 %	Demokracie	3	1,20 %
Legislativa	10	4,00 %	ČR vs. Svět	3	1,20 %
Kultura	10	4,00 %	Mezinárodní organizace	3	1,20 %
Finance	9	3,60 %			

Zdroj: STAN 2017, vlastní zpracování

Z těchto dat lze pozorovat několik výstupů v kontextu programových priorit. Nejvyšší záchyt slibů spadá z pohledu hnutí STAN do oblasti *Sociální politiky*, kde bylo nalezeno celkem 20 volebních slibů, jež zahrnují 8 % z celkového programu hnutí. Další prioritní oblastí lze označit *Vzdělání* se 17 sliby (6,80 % programu), která je dále následována *Dopravou* a *Životním prostředím*, jež shodně zastupují 16 slibů

(6,40 % programu). Za zmínku zde stojí zároveň oblast *Regionální správy*, kde figuruje 14 slibů, zastupujících 5,60 % programu, a to shodně s oblastí vztahu *ČR vs. EU*.

Lze tedy definovat nejvýše umístěné prioritní oblasti, jež vycházejí z analýzy volebních slibů hnut STAN:

1. Sociální politika
2. Vzdělání
3. Doprava
4. Životní prostředí
5. Regionální správa
6. ČR vs. EU

4.6 Programová podobnost Pirátů a STAN

Následující data se detailněji zabývají společnými proměnnými programů obou sledovaných stran. V jednotlivých tabulkách je na tyto data nahlíženo z různých úhlů, jež mohou poukázat na míru kompatibility programových priorit.

První metodou komparace je uchopení vydefinovaných prioritních oblastí každé ze zkoumaných stran, jež byly nalezeny na základě obsažených slibů ve volebních programech do Poslanecké sněmovny v roce 2017 výše a jejich následné srovnání s daty jejich koaličního partnera.

Tabulka č. 5: Prioritní programové oblasti Pirátské strany ve vztahu k hnutí STAN.

OBLAST	PIRÁTI		STAN	
	POČET SLIBŮ	POMĚR V %	POČET SLIBŮ	POMĚR V %
Informatika	24	10,62 %	8	3,20 %
Boj proti korupci	18	7,96 %	5	2,00 %
Justice	16	7,08 %	12	4,80 %
Svoboda	14	6,19 %	4	1,60 %
Životní prostředí	14	6,19 %	16	6,40 %
Doprava	12	5,31 %	16	6,40 %

Zdroj: Piráti 2017b; STAN 2017, vlastní zpracování

Tabulka č. 6 Prioritní programové oblasti STAN ve vztahu k Pirátské straně.

OBLAST	PIRÁTI		STAN	
	POČET SLIBŮ	POMĚR V %	POČET SLIBŮ	POMĚR V %
Sociální politika	20	8,00 %	8	3,54 %
Vzdělání	17	6,80 %	7	3,10 %
Doprava	16	6,40 %	12	5,31 %
Životní prostředí	16	6,40 %	14	6,19 %
Regionální správa	14	5,60 %	6	2,65 %
ČR vs. EU	14	5,60 %	7	3,10 %

Zdroj: Piráti 2017b; STAN 2017, vlastní zpracování

Prostřednictvím těchto dvou tabulek lze rozlišit oblasti, ve kterých můžeme hovořit o obdobné míře důležitosti témat z pohledu volebních slibů obou stran.

Pro takové vydefinování lze parametr nastavit na poměr, kdy v dané oblasti mají obě strany nejvyšší počet jednotek slibů, a zároveň je mezi těmito numerickými daty nejnižší odchylka.

Takovou oblastí je dle vykázaných dat v první řadě *Životní prostředí*, v rámci kterého figuruje 16 slibů za Piráty (6,40 % programu) v opozici ke 14 slibům STAN (6,19 % programu). Za další relevantní oblast shody lze označit *Dopravu*, kde se nachází 16 slibů na straně Pirátů (6,40 % programu) a 12 slibů v kontextu hnutí STAN (5,31 % programu). Tyto dvě kategorie doplňuje oblast *Justice* se shodnými rysy v podobě 16 slibů Pirátské strany (7,08 % programu) ve vztahu ke 12 slibům hnutí STAN (4,80 % programu).

Za takto nastavených podmínek lze tedy za majoritní oblasti, které se mírou priority u obou subjektů nejvíce blíží, považovat následující:

1. Životní prostředí
2. Doprava
3. Justice

4.7 Blízkost prioritních programových témat Pirátů a STAN z pohledu zastoupení slibů

Pro alternativní pohled na potenciální podobnost prioritních oblastí v rámci programových dokumentů sledovaných stran lze nahlédnout na tyto proměnné též v kontextu toho, do jaké míry se podobají vytyčené tematické oblasti v programech z hlediska četnosti slibů.

Skrze toto měření byla získána data ve dvou formách, kterými je jednak odchylka četnosti slibů v procentech v poměru k programu sledované strany jako celku, a dále byla tato odchylka vyjádřena též v samotných jednotkách slibů poukazující na rozdíl mezi oběma subjekty.

Tabulka č. 7: Programová blízkost Piráti a STAN z pohledu procentuální odchylky zastoupení slibů.

OBLAST	POMĚR SLIBŮ PIRÁTI	POMĚR SLIBŮ STAN	ODCHYLKA	OBLAST	POMĚR SLIBŮ PIRÁTI	POMĚR SLIBŮ STAN	ODCHYLKA
Průmysl a obchod	3,10 %	3,20 %	0,10 %	Zemědělství	3,54 %	5,20 %	1,66 %
Demokracie	1,33 %	1,20 %	0,13 %	Státní správa	4,87 %	3,20 %	1,67 %
Věda a výzkum	2,65 %	2,80 %	0,15 %	Legislativa	1,77 %	4,00 %	2,23 %
Životní prostředí	6,19 %	6,40 %	0,21 %	Justice	7,08 %	4,80 %	2,28 %
Kultura	4,42 %	4,00 %	0,42 %	ČR vs. EU	3,10 %	5,60 %	2,50 %
ČR vs. Svět	1,77 %	1,20 %	0,57 %	Sport a volný čas	0,88 %	3,60 %	2,72 %
Mezinárodní organizace	1,77 %	1,20 %	0,57 %	Regionální správa	2,65 %	5,60 %	2,95 %
Zdravotnictví	4,42 %	5,20 %	0,78 %	Vzdělání	3,10 %	6,80 %	3,70 %
Obrana	3,98 %	4,80 %	0,82 %	Sociální politika	3,54 %	8,00 %	4,46 %
Energetika	2,65 %	3,60 %	0,95 %	Svoboda	6,19 %	1,60 %	4,59 %
Finance	2,65 %	3,60 %	0,95 %	Boj proti korupci	7,96 %	2,00 %	5,96 %
Doprava	5,31 %	6,40 %	1,09 %	Informatika	10,62 %	3,20 %	7,42 %
Daňová politika	4,42 %	2,80 %	1,62 %				

Zdroj: Piráti 2017b; STAN 2017, vlastní zpracování

Na základě těchto dat lze z pohledu četnosti slibů pozorovat programové oblasti, kde můžeme hovořit o podobnosti v zastoupení Pirátů a STAN. V tomto kontextu nejnižší odchylku (0,10 %) vyjadřuje oblast *Průmyslu a obchodu*, jež je v případě Pirátů zastoupena 7 sliby (3,10 % programu) a z pohledu

hnutí STAN je této oblasti věnováno 8 slibů (3,20 % programu). Velmi nízkou vzájemnou odchylku nabízí též kategorie *Demokracie* (0,13 %), jež je však v programech obou stran zastoupena velmi sporadicky (1,33 % programu Pirátů a 1,20 % programu STAN). Další oblast *Vědy a výzkumu* nabízí třetí nejnižší vzájemné odchýlení 0,15 %, přičemž zastupuje zde 2,65 % programu Pirátské strany a 2,80 % programu hnutí Starostů a nezávislých.

4.8 Analýza programových východisek koalice Pirátů a STAN

Tato část výzkumu se zaměřuje na analýzu společného programového výstupu koaličního svazku Pirátů a STAN s přihlédnutím k nalezení prioritních oblastí koalice za pomoci nastaveného kódovacího schématu, který byl využit i pro obsahovou analýzu stran jako jednotlivců. Skrze společná programová východiska, bylo nalezeno celkem 162 jednotlivých volebních slibů, jež jsou dále rozpracovány v tabulce.

Tabulka č. 8 Analýza programových východisek koalice Pirátů a STAN pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2021.

OBLAST	POČET SLIBŮ	POMĚR V %	OBLAST	POČET SLIBŮ	POMĚR V %
Justice	12	7,41 %	Kultura	6	3,70 %
Zdravotnictví	11	6,79 %	Finance	5	3,09 %
Boj proti korupci	10	6,17 %	Daňová politika	5	3,09 %
Regionální správa	10	6,17 %	Demokracie	5	3,09 %
Životní prostředí	10	6,17 %	Sociální politika	5	3,09 %
Zemědělství	9	5,56 %	Mezinárodní organizace	5	3,09 %
Informatika	9	5,56 %	Svoboda	4	2,47 %
ČR vs. EU	9	5,56 %	ČR vs. Svět	4	2,47 %
Průmysl a obchod	8	4,94 %	Sport a volný čas	3	1,85 %
Doprava	8	4,94 %	Energetika	2	1,23 %
Legislativa	6	3,70 %	Obrana	2	1,23 %
Státní správa	6	3,70 %	Věda a výzkum	2	1,23 %
Vzdělání	6	3,70 %			

Zdroj: Piráti a Starostové 2021, vlastní zpracování

Z tabulky společných koaličních východisek lze vyjádřit oblasti, jež se z pohledu analýzy volebních slibů jeví jako prioritní. Pro tento krok byly vytyčeny jako relevantní oblasti, jež obsahují alespoň 10 slibů. Nejvyšší počet slibů byl nalezen v oblasti *Justice*, kde figuruje celkem 12 slibů zaujímajících 7,41 % koaličních východisek. Druhým v pořadí je dále *Zdravotnictví*, jež skýtá 11 volebních slibů (6,79 % programu). Tyto jsou dále doplněny o trojici oblastí, které zaujímají shodně

po 10slibech (6,17 % programu) jimiž jsou *Boj proti korupci, Regionální správa a Životní prostředí*.

Na základě těchto výstupů lze tedy v konečném důsledku definovat následující prioritní oblasti z pohledu analýzy volebních slibů koalice Pirátů a STAN:

1. Justice
2. Zdravotnictví
3. Boj proti Korupci
4. Regionální správa
5. Životní prostředí

4.9 Míra zapojení programových priorit Pirátů a STAN na koaličních východiscích

K zodpovězení sekundární výzkumné otázky je nutné pokusit se o komparativní analýzu jednotlivých programových dokumentů každé z politických stran a srovnat je s koaličním společným prohlášením.

Užitou metodou je zde uchopení výše nalezených programových priorit koalice Pirátů a STAN a tyto dále srovnat s tím, do jaké míry se těmto oblastem věnuje každá ze stran ve svých separátních volebních programech. Tyto východiska byly obdobně jako jednotlivé programy kategorizována do vytyčených oblastí, díky čemuž lze jednotlivé uskutečněné části analýzy nyní srovnat a pokusit se pozorovat, do jaké míry se jednotlivým stranám podařilo převážít koaliční program do svých prioritních oblastí.

Tabulka č. 9: Míra zapojení programových priorit Pirátů a hnutí STAN na společných koaličních východiscích.

OBLAST	Koalice Piráti + STAN		PIRÁTI		STAN	
	POČET SLIBŮ	POMĚR V %	POČET SLIBŮ	POMĚR V %	POČET SLIBŮ	POMĚR V %
Justice	12	7,41 %	16	7,08 %	12	4,80 %
Zdravotnictví	11	6,79 %	10	4,42 %	13	5,20 %
Boj proti korupci	10	6,17 %	18	7,96 %	5	2,00 %
Regionální správa	10	6,17 %	6	2,65 %	14	5,60 %
Životní prostředí	10	6,17 %	14	6,19 %	16	6,40 %
Zemědělství	9	5,56 %	8	3,54 %	13	5,20 %
Informatika	9	5,56 %	24	10,62 %	8	3,20 %
ČR vs. EU	9	5,56 %	7	3,10 %	14	5,60 %
Průmysl a obchod	8	4,94 %	7	3,10 %	8	3,20 %
Doprava	8	4,94 %	12	5,31 %	16	6,40 %
Legislativa	6	3,70 %	4	1,77 %	10	4,00 %
Státní správa	6	3,70 %	11	4,87 %	8	3,20 %
Vzdělání	6	3,70 %	7	3,10 %	17	6,80 %
Kultura	6	3,70 %	10	4,42 %	10	4,00 %
Finance	5	3,09 %	6	2,65 %	9	3,60 %
Daňová politika	5	3,09 %	10	4,42 %	7	2,80 %
Demokracie	5	3,09 %	3	1,33 %	3	1,20 %
Sociální politika	5	3,09 %	8	3,54 %	20	8,00 %
Mezinárodní organizace	5	3,09 %	4	1,77 %	3	1,20 %
Svoboda	4	2,47 %	14	6,19 %	4	1,60 %
ČR vs. Svět	4	2,47 %	4	1,77 %	3	1,20 %
Sport a volný čas	3	1,85 %	2	0,88 %	9	3,60 %
Energetika	2	1,23 %	6	2,65 %	9	3,60 %
Obrana	2	1,23 %	9	3,98 %	12	4,80 %
Věda a výzkum	2	1,23 %	6	2,65 %	7	2,80 %

Zdroj: Piráti a Starostové 2021; Piráti 2017b; STAN 2017, vlastní zpracování

Uvedená tabulka nabízí prostor pro úvahu nad mírou zapojení jednotlivých stran ve vztahu k jejím prioritním oblastem a jejich následného promítnutí do společných koaličních východisek.

V prvotní fázi se nabízí pohled na prioritní oblasti koalice. V tomto kontextu lze naznačit, že oblast *Justice*, které je v koaličním programu věnováno nejvíce slibů je zároveň společnou prioritní oblastí obou vybraných stran, což v tomto případě může značit určitou míru konsenzu. Druhou, z pohledu slibů, nejvíce robustní kategorií je oblast *Zdravotnictví*. Zde lze pozorovat obdobnou rovnováhu v promítnutí prioritizace tohoto tématu, neboť obě strany Pirátů i STAN přikládají *Zdravotnictví* obdobnou důležitost z pohledu zastoupení volebních slibů ve svých samostatných programech, a to i přesto že se v tomto případě nejedná o výlučně nejdůležitější tematickou oblast pro jednu či druhou stranu.

Ve třetí oblasti, tj. *Boj proti korupci* je možné hovořit o prvním výrazném kontrastu mezi zapojením obou subjektů, neboť tato kategorie je pro Piráty jednou z jejich nejvýše umístěných prioritních oblastí (18 slibů), zatímco hnutí STAN se prostřednictvím slibů věnuje *Boji proti korupci* pouze ze 2 % svého programu. Zde je tedy možné naznačit výraznější promítnutí této oblasti z programu Pirátské strany.

V následující prioritní oblasti koaličních východisek, kterou je *Regionální správa*, se role do výrazné míry mění do situace, kdy Piráti věnují samosprávným tématům 6 slibů, přičemž hnutí STAN tuto kategorii řadí mezi své nejvýše položené prostřednictvím 14 slibů, čímž lze v tomto případě poukázat na potenciální úspěch Starostů na promítnutí regionální tematiky do společných koaličních východisek.

Následujícím dílčím výstupem analýzy je pohled na oblast *Životního prostředí*. Ta sama o sobě nabízí opětovně konsenzuální rozměr, kdy obě strany tuto kategorii řadí mezi své nejvýše položené prioritní oblasti a stejný fenomén dále naplňují i ve společném výčtu koaličních východisek.

V rámci rozboru lze dále zmínit vybrané kategorie, ve kterých jsou strany ve svých programech sami o sobě silné a lze o nich hovořit jako o prioritních, avšak do společných koaličních východisek se jim tyto sekce nepodařilo výrazněji promítnout. V případě Pirátů stojí za zmínku oblast *Svoboda*, neboť sami Piráti této oblasti přikládají 6,19 % svého programu (14 slibů), avšak z pohledu koaličního zaujímá tato kategorie značně minoritní část v podobě 2,47 % (4 volební sliby).

Oproti tomu hnutí STAN nenalezlo v kontextu koaličních východisek zastoupení pro jednu z jejich prioritních oblastí, když pro sliby spojené se *Sociální politikou* bylo věnováno 3,09 % (5 slibů), přičemž v samostatném programu Starostů a nezávislých lze nalézt plných 20 slibů zastupujících 8 %.

5 Závěr

Fenomén uzavírání předvolebních koalic je v prostředí ČR jedním z rysů stranického systému, jež sám o sobě skýtá fragmentovanou volební soutěž do určité míry znevýhodňující vstup menších politických subjektů. Tyto aspekty společně s konkrétními situacemi vedly v minulosti k uzavírání několika koaličních formátů, které byly více či méně úspěšné. Tato práce se pokusila tuto problematiku rozklíčovat na příkladu dvou konkrétních stran ve vztahu k jejich programovým dokumentům před a po uzavření koaličního svazku.

První části práce byly zaměřeny na přiblížení současného stavu bádání na poli uzavírání koalic, jež v kontextu předvolební spolupráce relevantně rozpracovala S. Golder (2006). K této teorii bylo dále představeno navazující pojednání o volebních programech společně s jejich kategorizací a uvedením do kontextu teorie koalic, neboť programové dokumenty plnily roli primárních pramenů pro výzkumnou část. Při hlubším rozboru bylo dále detailněji pojednáno o volebních slibech, jež vyplývají právě z programových dokumentů politických stran a jsou chápány jako měřitelná jednotka pro analýzu volebních programů. V této rovině byly kromě samotné definice slibů přiblíženy i dosavadní způsoby výzkumu a jejich identifikace.

Další část práce představila sledované politické strany – Piráty a hnutí Starostů a nezávislých. Zde byla detailněji nastíněna cesta, po které obě strany v rámci volební soutěže doputovali z prvotní regionální perspektivy až do roviny celostátní v podobě vstupu do Poslanecké sněmovny PČR. Tato cesta byla zakončena kapitolou o postupném sbližování obou politických subjektů, jež dále vyústilo až v konečné uzavření předvolební koalice.

Metodologická část nastínila konkrétní způsob, jakým bude postupováno v rámci výzkumu. Zde byla blíže rozpracována metoda obsahové analýzy ve vztahu k rozboru volebních programů jakožto primárního pramene pro výzkum společně s potenciálními limity, jež samotný výzkum skýtá.

Empirická část se pokusila na konkrétních datech pomocí zmíněných a vydefinovaných metod zodpovědět nastolené výzkumné otázky. První výstupy nejprve pomocí výtahu volebních slibů rozebraly a vydefinovaly prioritní oblasti ve vztahu ke každé ze sledovaných stran (Piráti a STAN) z pohledu jejich programů do voleb do Poslanecké sněmovny.

V případě Pirátů bylo zjištěno, že z pohledu volebních slibů se nejvíce zastoupenými oblastmi staly *Informatika, Boj proti Korupci, Justice, Svoboda, Životní prostředí* a *Doprava*. Nutno zmínit, že první z výčtu oblastí, tj. *Informatika* zaujala v rámci programu Pirátů více než 10 % zastoupení a obecně ji lze na základě těchto dat chápat jako nejvíce definující prvek Pirátské strany. Zároveň lze dále pozorovat výraznější zaměření Pirátů na obecnější témata, jež jsou spojena s rovinou spravedlnosti a svobody.

Analýza prioritních oblastí v kontextu hnutí STAN poukázala na nejvyšší výskyt slibů v oblastech *Sociální politiky, Vzdělání, Dopravy, Životního prostředí*, doplněné o oblast *Regionální správy* a vztahu *ČR vs. EU*. V tomto ohledu lze pozorovat zaměření hnutí Starostů a nezávislých na oblasti, jež kromě poslední zmíněné do značné míry korelují s občanskými tématy, které lze najít od regionální po nejvyšší patra politické soutěže. Tento fenomén může být provázán s mírou zapojení hnutí STAN právě v rovině regionální politiky, jež je pro tento subjekt do značné míry definujícím prvkem.

Jednou z částí výzkumu se stal též náhled na podobnost prioritních oblastí v rámci obou sledovaných stran. V tomto ohledu bylo zjištěno, že lze mezi Piráty a hnutím STAN nalézt z pohledu volebních slibů nejvyšší podobnost v prioritních oblastech *Životního prostředí, Dopravy* a *Justice*. Tato data byla dále doplněna o alternativní rovinu, a to sledování odchylky programů z pohledu procentuálního zastoupení slibů ve vydefinovaných oblastech.

Závěrečnou částí výzkumu se stala rovina koaliční, kde bylo nejprve sledováno, jaké jsou v rámci společných programových východisek prioritní oblasti koalice Pirátů a STAN, jež byly poté hlouběji analyzovány k zodpovězení sekundární výzkumné otázky, zaměřující se na míru zastoupení programu jednotlivých stran v poměru zastoupení koalice.

Zde bylo zjištěno, že prioritními oblastmi koaličního svazku Pirátů a Starostů lze z pohledu výskytu volebních slibů chápat *Justici, Zdravotnictví, Boj proti korupci, Regionální správu* a *Životní prostředí*. Takto vydefinované oblasti následně posloužily k finální komparaci a pozorování míry zastoupení obou stran na koaličních východiscích. Výsledkem se stala data poukazující na skutečnost, že se oběma stranám do určité míry podařilo promítnout některé ze svých prioritních oblastí do společné koaliční roviny, avšak na úkor některých, jež byly naopak upozaděny a v rámci koaličních východisek jim byla věnována minoritní část. Celkově však na základě výstupních dat působí koaliční východiska jako do vysoké míry

konsenzuální a rozložení prioritních oblastí je, až na výjimky, rozprostřeno rovnoměrně napříč celým programem.

Získané výstupy této práce mohou být potenciálním podkladem pro budoucí výzkum na poli analýzy volebních programů a v nich obsažených volebních slibů, a to především v kontextu konkrétních sledovaných stran Pirátů a hnutí Starostů a nezávislých, neboť v případě vstupu této předvolební koalice do vládních funkcí lze uskutečnit budoucí relevantní měření, jež by sledovala např. úspěšnost plnění těchto definovaných slibů.

6 Seznam užitéch zdrojů

6.1 Tištěné zdroje

Balík, S., Havlík, V., Chytilík, R., Eibl, O., Knebllová, E., Matušková, A., Petrová, Pink, M., B., Šedo, J., Voda, P. 2010. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Clarke, H., Sanders D., Stewart, M. C., Whiteley, P. 2011. „Valence Politics and Electoral Choice in Britain, 2010.“ *Journal of Elections Public Opinion and Parties* 5, 237-253.

Golder, S. N. 2006. „Pre-electoral coalition formation in parliamentary democracies.“ *British Journal of Political Science* 36, č. 2, 193–212.

Havlík, V. 2009. *České politické strany a evropská integrace evropeizace, evropanství, euroskepticismus?* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Krippendorff, K. 2004. *Content Analysis: an introduction to its methodology*. 2. vydání. Thousand Oakes, London, New Delhi: Sage publications.

Laver, M. a & Hunt W. B. 1992. *Policy and Party Competition*, New York: Routledge.

Matthies, T. 2020. „Retrospective pledge voting: A comparative study of the electoral consequences of government parties’ pledge fulfilment.“ *European Journal of Political Research* 59, 774–796.

Naurin, E. 2011. *Election Promises, Party Behaviour and Voter Perceptions*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

Pappi, F. U. & Seher N. M. 2009. „Party Election Programmes, Signalling Policies and Salience of Specific Policy Domains: The German Parties from 1990 to 2005.“ *German Politics* 18 č. 3, 403-425.

Pergl, T. 2020. *Vývoj hnutí STAROSTOVÉ a NEZÁVISLÍ – od lokálního uskupení po parlamentní stranu*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologie. Katedra Politologie. Diplomová práce.

Ray, L. 2007. „Validity of measured party positions on European integration: Assumptions, approaches, and a comparison of alternative measures.“ *Electoral studies* 26, č. 1, 11-22.

Royed, T. J. 1996. „Testing the Mandate Model in Britain and the United States: Evidence from the Reagan and Thatcher Eras“. *British Journal of Political Science* 26 (1), 45-80.

Ryšavý, D. 2002. *Metody a techniky sociálního výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Řichová, B. 2006. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.

Sartori, G. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Sedláková, R. 2014. *Výzkum médií nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada.

Šaradín, P. 2002. *Volby 2002. Analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc: Periplum.

Thomson, R., Royed T., Naurin E., Artés J., Costello R., Ennsner-Jedenastik L., Ferguson M., Kostadinova P., Moury C., Pétry F., Praprotnik K. 2017. „The fulfillment of parties' election pledges: A comparative study on the impact of power sharing.“ *American Journal of Political Science* 61, č. 3, 527–542.

Thomson, R. 2001. „The programme to policy linkage: The fulfilment of election pledges on socio-economic policy in the Netherlands, 1986–1998.“ *European Journal of Political Research* 40, 171–197.

Zákon č. 247/1995 Sb., *O volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů*. In: Sbírká zákonů České republiky. 30.10.1995

6.2 Elektronické zdroje

Aktuálně.cz. 2020. „*Piráti lákají voliče na kraje bez korupce a trafik. V boji o Senát mají 13 adeptů*.“ Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/pirati-zahajili-kampan/r~6e0031e2b46411eaa25cac1f6b220ee8/> (1.4.2021).

ČT24. 2021. „*Podle advokáta Kalvody se rozhodnutím Ústavního soudu narovnává politická soutěž, jiní experti mluví o aktivismu*.“ Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3264340-soud-aktivista-zadouci-naprava-a-sibenicni-termin-experti-komentuji-zasah-ustavniho> (1.4.2021).

ČT24. 2017a. „*Šéf Pirátů Bartoš: Prezident na nás netlačil. Akceptoval, že skončíme v opozici*.“ Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2292088-pirati-dorazili-do-lan-prezidentovi-chteji-predstavit-svuj-program-i-historii-strany> (1.4.2021).

ČT24. 2017b. „*Sázka na hrdost. Starostové vstupují do sněmovny*.“ Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2280769-sazka-na-hrdost-starostove-vstupuji-do-snemovny> (1.4.2021).

ČT24. 2016. „*TOP 09 a Starostové ukončí spolupráci, Gazdík má odejít z vedení sněmovny*.“ Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1952940-top-09-a-starostove-ukonci-spolupraci-gazdik-ma-odejit-z-vedeni-snemovny> (1.4.2021).

ČT24. 2014. „*VOLEBNÍ VÝSLEDKY: Když jsou vítězové poraženými a poražení vítězi.*“ Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1014022-volebni-vysledky-kdyz-jsou-vitezove-porazenymi-a-porazeni-vitezi> (1.4.2021).

ČT24. 2012. „*Evropský parlament odmítl protipirátskou smlouvu ACTA.*“ Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1160251-evropsky-parlament-odmitl-protipiratskou-smlouvu-acta> (1.4.2021).

ČSÚ. 2020a. „*Volby do zastupitelstev krajů konané dne 2. 10. – 3. 10. 2020.*“ Dostupné na: <https://volby.cz/pls/kz2020/kz124?xjazyk=CZ&xkraj=0&xstrana=0&xv=2> (1.4.2021).

ČSÚ. 2020b. „*Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 2. 10. – 3. 10. 2020.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/senat/se?xjazyk=CZ&xdatum=20201002> (1.4.2021).

ČSÚ. 2019. „*Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 24.05. – 25.05.2019.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ep2019/ep11?xjazyk=CZ> (1.4.2021).

ČSÚ. 2018a. „*Volby do zastupitelstev obcí 05.10. - 06.10.2018.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv22?xjazyk=CZ&xid=1&xv=10> (1.4.2021).

ČSÚ. 2018b. „*Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 5. 10. – 6. 10. 2018.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20181005&xv=7&xt=1> (1.4.2021).

ČSÚ. 2017. „*Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps2?xjazyk=CZ> (1.4.2021).

ČSÚ. 2016. „*Volby do zastupitelstev krajů konané dne 7. 10. – 8. 10. 2016.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz11?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xv=2&xt=1> (1.4.2021).

ČSÚ. 2014. „*Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 23.05. – 24.05.2014.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ep2014/ep11?xjazyk=CZ> (1.4.2021).

ČSÚ. 2013. „*Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ> (1.4.2021).

ČSÚ. 2012. „*Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 12. 10. – 13. 10. 2012.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xv=1&xt=1> (1.4.2021).

ČSÚ. 2010. „*Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05.2010.*“ <https://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ> (1.4.2021).

ČSÚ 2008. „*Volby do zastupitelstev krajů konané dne 17.10. – 18.10.2008.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/kz2008/kz111?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xkraj=12&xstrana=40&xv=2&xt=1> (1.4.2021).

ČSÚ. 2006. „*Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 20.10. – 21.10.2006.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20061020&xobvod=80> (1.4.2021).

ČSÚ. 2004. „*Volby do zastupitelstev krajů konané dne 5. - 6.11.2004.*“ Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/kz2004/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20041105&xkraj=12> (1.4.2021).

ČTK. 2018. „*Piráti, Praha Sobě a Spojené síly pro Prahu podepsali koaliční smlouvu.*“ Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pirati-praha-sobe-a-spojene-sily-pro-prahu-podepisuji-koalicni-smlouvu-60142> (1.4.2021).

ČTK. 2012. „*Internetoví „piráti“ vyrazili na Hrad.*“ Dostupné na: <https://www.e15.cz/byznys/technologie-a-media/internetovi-pirati-vyrazili-na-hrad-740056> (1.4.2021).

iDNES.cz. 2009. „*Čeští internetoví piráti zakládají politickou stranu.*“ Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/cesti-internetovi-pirati-zakladaji-politickou-stranu.A090421_160045_domaci_anv (1.4.2021).

iRozhlas. 2020. „*Se STAN chceme vyhrát volby, určovat směr jednání o vládě, opravit volební systém, říká Richterová.*“ Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pirati-stan-koalice-snemovni-volby-2021-jednani-vnitrastranicke-hlasovani_2011262031_dok (1.4.2021).

iRozhlas. 2017. „*Víc mandátů pro ANO, trest za rozdrobené síly. Co způsobuje D'Hondtova metoda přepočtu hlasů ve volbách.*“ Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/volby/svobodni-a-zeleni-ve-snemovne-vyzkousejte-si-co-udela-posun-petiprocentni_1710240615_zlo (1.4.2021).

iRozhlas. 2013. „*Nečas v pondělí rezignuje na funkci premiéra, skončí i jako předseda ODS.*“ Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/necas-v-pondeli-rezignuje-na-funkci-premiera-skonci-i-jako-predseda-ods_201306162324_mhromadka (1.4.2021).

Kantar. 2021. „*Trendy Česka '21, Únor 2021, 67. vlna.*“ Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/2543796-trendy-ceska-2021-vlna-67-model.pdf> (1.4.2021).

Median. 2021. „*SNĚMOVNÍ VOLEBNÍ MODEL, únor 2021.*“ Dostupné na: https://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2021/03/Volby_2021_02_FINAL_v03-3.pdf (1.4.2021).

ODS, TOP09 s podporou Starostů, VV. 2010. „Koaliční smlouva o vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci.“ Dostupné na: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva_ods_top09_vv.pdf (1.4.2021).

Piráti. 2021a. „*O nás.*“ Dostupné na: <https://www.pirati.cz/o-nas/> (1.4.2021).

Piráti. 2021b. „*Aplikace lidé.*“ Dostupné na: <https://lide.pirati.cz> (1.4.2021).

Piráti. 2020. „*Piráti a Starostové jdou do krajských voleb společně. „Máme dost sil i zkušeností, abychom zvítězili,“ říkají.*“ Dostupné na: <https://olomoucky.pirati.cz/tiskove-zpravy/pirati-a-starostove-jdou-do-voleb-spolecne.html> (1.4.2021).

Piráti. 2017a. „*Piráti zahájili kampaň: Pusťte nás na ně! vyzýval voliče lídr strany Bartoš.*“ Dostupné na: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/zahajeni-kampane-pustte-nas-na-ne.html> (1.4.2021).

Piráti. 2017b. „*Volební program černé na bílém pro volby 2017 do Poslanecké sněmovny.*“ Dostupné na: https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_cerne_na_bilem.pdf (1.4.2021).

Piráti. 2014. „*Piráti v komunálních volbách 2014.*“ Dostupné na: <https://www.piratskelisty.cz/clanek-1353-pirati-v-komunalnich-volbach-2014> (1.4.2021).

Piráti. 2009a. „*Stanovy České pirátské strany.*“ Dostupné na: https://wiki.pirati.cz/media/rules/stanovy_09-03-2020_pirati.pdf (1.4.2021).

Piráti. 2009b. „*Česká pirátská strana zvolila vedení.*“ Dostupné na: <https://forum.pirati.cz/viewtopic.php?t=637> (1.4.2021).

Piráti a Starostové. 2021. „*Koaliční smlouva pro volby do Poslanecké sněmovny konané v roce 2021.*“ Dostupné na: <https://www.pirati.cz/assets/pdf/koalicni-smlouva-pirati-a-starostove-1.pdf> (1.4.2021).

STAN. 2021. „*Členství ve STAN.*“ Dostupné na: <https://www.starostove-nezavisli.cz/zapojte-se/clenstvi-ve-stan> (1.4.2021).

STAN. 2020. „*STAN je největším vyzyvatelem hnutí ANO. Zvítězili jsme ve třech krajích.*“ Dostupné na: <https://www.starostove-nezavisli.cz/info-a-media/tiskove-zpravy/stan-je-nejvetsim-vyzyvatelem-hnuti-ano-zvitezili-jsme-ve-trech-krajich> (1.4.2021).

STAN. 2016. „*Senátní klub STAN obhájil jedno křeslo a získal pět dalších.*“ Dostupné na: <https://www.starostove-nezavisli.cz/volby/archiv/senatni-volby-2016/nejnovejsi-informace/senatni-klub-stan-obhajil-jedno-kreslo-a-ziskal-pet-dalsich> (1.4.2021).

STAN. 2017. „*Program STAN 2017.*“ Dostupné na: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/STAN_program_17_final.pdf (1.4.2021).

STAN. 2014a. „*STAN představili kampaň a kandidáty do komunálních voleb. Chtějí přímou volbu starostů.*“ Dostupné na: https://www.starostove-nezavisli.cz/volby/archiv/komunalni-volby-2014/stan-predstavili-kampan-a-kandidaty-do-komunalnich-voleb-chteji-primou-volbu-starostu?fbclid=IwAR2sD0bwSNZvcGajtALRKKv0pFUkkIb6UyBnSPc7LOqU3KNdf_a2616Tahe4 (1.4.2021).

STAN. 2014b. „*STAN slaví úspěch, získali jsme o 733 zastupitelů víc.*“ Dostupné na: <https://www.starostove-nezavisli.cz/volby/archiv/komunalni-volby-2014/stan-slavi-uspech-ziskali-jsme-o-733-zastupitelu-vic> (1.4.2021).

6.3 Rozhovory

Rozhovor s Tomášem Perglem, tiskový mluvčí hnutí Starostů a nezávislých. Praha 3.4.2021.